

OTDK-DOLGOZAT

Berkes Judit

MA

2013

**DIPLOMÁS MUNKAVÁLLALÓK MUNKAERŐ-PIACI
ELÉGEDETTSÉGÉNEK VIZSGÁLATA**

**THE EXAMINATION OF GRADUATE EMPLOYEES' LABOUR-
MARKET SATISFACTION**

Berkes Judit

Kézirat lezárva: 2012. október 28.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS.....	1
2.	SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	2
2. 1.	A MAGYAR MUNKANÉLKÜLISÉG TÖRTÉNETI ALAKULÁSA.....	2
2. 2.	A MAGYARORSZÁGI DIPLOMÁS MUNKAVÁLLALÓK MUNKAERŐ-PIACI HELYZETE A RENDSZERVÁLTÁSTÓL NAPJAINKIG.....	7
2. 3.	A MUNKAERŐPIAC HELYZETE MA	13
3.	A VIZSGÁLAT HIPOTÉZISEINEK BEMUTATÁSA	18
4.	A VIZSGÁLAT BEMUTATÁSA	19
4. 1.	A VIZSGÁLATI MINTA.....	19
4. 2.	A VIZSGÁLAT HELYE ÉS IDEJE	21
4. 3.	A VIZSGÁLAT MÓDSZERE.....	21
5.	A VIZSGÁLAT EREDMÉNYEINEK BEMUTATÁSA	23
6.	ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK	44
	IRODALOMJEGYZÉK	48
	MELLÉKLETEK.....	I

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A végzettség képzési területek szerinti megoszlása	19
2. ábra: A megkérdezettek beosztása	20
3. ábra: A munkahely jellege.....	20
4. ábra: A válaszadók lakhely szerinti megoszlása	21
5. táblázat: A munkanélküliség tapasztalata a válaszadók neme szerint	23
6. táblázat: A munkanélküliség tapasztalata a válaszadók kora szerint.....	24
7. táblázat: A válaszadók lakóhelye és a munkanélküliséget érintő kérdés.....	25
8. ábra: A munkanélküliség hossza a lakóhely függvényében.....	26
9. táblázat: A válaszadók végzettségének tudományterületenkénti megoszlása és a munkanélküliség tapasztalata.....	27
10. táblázat: A válaszadók végzettségének tudományterületek szerinti megoszlása és a munkanélküliség hossza	28
11. ábra: A képzés és munkaerőpiac illeszkedése, adott időszakban munkába állók és végzettek száma	29
12. ábra: A diploma megszerzésének ideje és a munkába állás lehetőségei alapján elhelyezkedettek száma	30
13. táblázat: A válaszadók kora összefüggésben azzal, hogy hányadik munkahelyén dolgozik	31
14. ábra: Az első és a jelenlegi elhelyezkedés előtt álláskereső módja	32
15. ábra: A válaszadók végzettségének tudományterület szerinti megoszlása és a jelenlegi beosztásuk.....	33
16. ábra: Munkavégzés szakterülete mennyiben kötődik a felsőfokú végzettségéhez	34
17. ábra: A diploma kötődése, megfelelése a jelenlegi munkahelynél, formájától függően	35
18. ábra: A diploma kötődése az első munkahelynél, a munkahely formájától függően.....	36
19. ábra: A diploma kötődése a jelenlegi munkahelynél, és a válaszadók végzettsége.....	37
20. ábra: A diploma kötődése az első munkahelynél, és a válaszadók végzettsége.....	38

21. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy mennyire érezik biztosnak a jelenlegi állásukat (nem alapján)	38
22. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy mennyire érezik biztosnak a jelenlegi állásukat (végzettség alapján)	39
23. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy mennyire magas a keresetük mértéke (végzettség alapján)	40
24. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy mennyire magas a keresetük mértéke (nem alapján)	41
25. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy mennyire kedvezőek az előmeneteli lehetőségek a munkahelyükön (nem alapján)	41
26. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy mennyire kedvezőek az előmeneteli lehetőségek a munkahelyükön (nem alapján)	42
27. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy piacképes végzettségük van (nem alapján)	42
28. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy piacképes végzettségük van (végzettség alapján)	43

1. BEVEZETÉS

A rendszerváltás után a munkaerőpiac egyik meghatározó jelensége a felsőfokú végzettségűek számának ugrásszerű növekedése volt. A felsőfokú végzettségűek munkaerő-piaci helyzete ezt követően jelentősen megváltozott.

A 2000-es évek elején új jelenséggént bukkant fel a diplomás munkanélküliség és a diplomások arányának növekedése a felsőfokú végzettséget nem igénylő foglalkozásokban.

A fiatal diplomások munkanélküliségének növekedése 2005-től lelassult, és nem folytatódott a felsőfokú végzettségűek relatív foglalkoztatási esélyeinek csökkenése sem. Mindemellett megnőtt az álláskeresés átlagos időtartama, továbbá attól sem lehet eltekinteni, hogy a diplomás pályakezdekők milyen eséllyel és feltételekkel tudnak az általuk preferált foglalkozási területen elhelyezkedni és hogyan alakultak ezek az esélyek.

A munkaerőpiac ezen szembevető problémái ihlették a dolgozatom témáját, amelynek középpontjában a 30-50 éves diplomás munkavállalók állnak. A kutatásom magyarázó jellegű következtető vizsgálat. Két meghatározó és hangsúlyos jelenséget is felölel: a rendszerváltás utáni munkanélküliség és a későbbi gazdasági válság hatásait. A vizsgálat feltételezései a rendszerváltás óta eltelt időszak általános munkaerő-piaci jellemzőire, az elhelyezkedés formáira, és az elégedettségre (a megfelelő szintű önbizalom miatt), és mindezek bemutatására vonatkozik.

A feltételezések igazolására kérdőíves módszert alkalmaztam, amelyet összesen 302 fő töltött ki. A kérdőív egyaránt tartalmaz nyitott és zárt kérdéseket is, melyek alapján összehasonlíthatóvá válik a rendszerváltás utáni elhelyezkedés folyamata, illetve 2008-as gazdasági válság hatása a vizsgált népesség munkavállalására. A kérdőívek SPSS 19.0 statisztikai adatelemző program segítségével kerültek kiértékelésre.

A vizsgálat során megosztó eredményeket kaptam. Az eredmények részben megcáfolták feltételezéseimet, melynek fő oka a jelenlegi bizonytalan gazdasági helyzetben keresendő.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2. 1. A magyar munkanélküliség történeti alakulása

Az 1989-es rendszerváltás után az addig szocialista Magyarország is kapitalista gazdasági rendszerre kívánt átállni. Az addig állami tulajdonú gazdaságit felváltotta a magántulajdonon alapuló piacgazdaság. Az ország vagyonának 2-2,5%-át privatizálták – írja Csehné (2012).

Ezt követően a magyar gazdaság válságba került. Nyilvánvalóvá vált, hogy a szocialista gazdasági szerkezet versenyképtelenné vált a világgazdaság terén. Ennek következményeként számos vállalatot, gyárat, üzemet felszámoltak; mind az ipari, mind a mezőgazdasági termelés visszaesett, és így a munkanélküliség is hatalmas méreteket öltött, ami az életszínvonal romlásával járt és tovább nőttek a társadalmi különbségek is. A munkanélküliség számai európai csúcsot értek el (700 ezer nyilvántartott munkanélküli volt 1993 februárjában). A 2,7%-os munkanélküliségi ráta európai viszonylatban nem számított magasnak, viszont nagy területi különbségek mutatkoztak. (Fóti – Lakatos, 2004)

A munkanélküliek 10%-át a pályakezdők alkották, számuk a rendszerváltást követő másfél év alatt két és félszeresére nőtt. A nők aránya valamelyest alacsony volt (33%). Évente átlagosan több mint 150 ezer fiatal került ki az oktatási intézményekből is lép be a munkaerőpiacra, ennek ellenére a pályakezdők elhelyezkedési nehézségei csak később éleződtek ki. (Fóti – Lakatos, 2004)

Ahogy a szerzők már említették (Fóti – Lakatos, 2004) hogy az iparban és a mezőgazdaságban dolgozók létszáma jelentősen csökkent, ebben a legérzékenyebb terület az ország északkeleti része volt.

A negatív következmények orvoslására az Antall-kormány gazdaságpolitikájának középpontjában az egyensúly megteremtése és az infláció fékezése állt. Egyik intézkedésük a tudatos munkaerő-kínálatcsökkentés volt, melyet a korengedményes nyugdíjazás és az előnyugdíjazás eszközével valósítottak meg. Később bevezették a rokkantnyugdíjazást, a Gyes, Gyed ellátási rendszerét is. A fiatalok tanulmányi idejének hosszabbításával a munkaerő-kínálat mérséklése volt a cél. (Fóti – Lakatos, 2004)

Az 1994-ben megalakult kormány új foglalkoztatáspolitikát dolgozott ki. A munkanélküliség problémájának kezelését a minisztériumon túl az önkormányzatok

feladatai közé is beépítette. Olyan rendszert kívánt kiépíteni, amely érdekelté teszi a munkanélkülieket az elhelyezkedés lehetőségének kihasználásában, illetve a szakképzési rendszer fejlesztésén is dolgozott, a hatékony emberi erőforrás felhasználása érdekében. (Kálmán – Lakatos, 2009)

Ezekén túl megreformálta a nyugdíjrendszert, a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatási rehabilitációja is megkezdődött, támogatásokat vezettek be az elhelyezkedés ösztönzésére, illetve 1996-tól lépett életbe a közmunka intézményrendszere is. (Kálmán – Lakatos, 2009)

A gazdaság problémáit azonban ezekkel a lépésekkel sem sikerült teljesen megoldani – írja a szerző. Ezt követően Bokros Lajos vezetésével dolgoztak ki megszorító intézkedéseket, melynek következtében 1994-re 3%-ra nőtt a GDP, viszont '96-ban 1,5%-ra esett vissza. Tovább nőtt az infláció, csökkentek a reálkeresetek és a nyugdíjak is. Alapvetően a kormány célja az volt, hogy az export növelésével több devizabevételt jussanak. Ez a stabilizációt célzó program 4 pontból állt: a vámpótlék, csúszó leértékelés bevezetése, államháztartást érintő reformlépések, jövedelempolitika. Ennek hatására a gazdaság tovább bővült, és a munkanélküliségi ráta növekedését is sikerült megállítani. A gazdasági ágazatok közül az ipar fejlődött a leglendületesebben, a leglátványosabban pedig a gépipar, mely a multinacionális cégek betelepülésének köszönhető (pl. Samsung, Suzuki, Audi). Mindezek következtében az államháztartás GDP-arányos adóssága 64%-ra esett vissza, és ezzel egy időben a gazdaság is növekedésnek indult, az ország GDP-je minden évben 4 %-kal nőtt, az inflációs ráta 10%-kal csökkent 2000-ben. (Kálmán – Lakatos, 2009)

Az Orbán-kormány legfőbb feladatai közé sorolta a munkahelyteremtést és a jólét növekedését. Ebben az időszakban módosították az adó- és járulékrendszert, növelte a munkaerő-piaci intézményrendszer működésének hatékonyságát, és az aktív foglalkoztatáspolitikát helyezték előtérbe a passzív után. (Kálmán – Lakatos, 2009)

Az ezredforduló után következő 1-2 év alatt a gazdasági folyamatok kedvezően alakultak, viszont aggasztó problémák is jelen voltak. A foglalkoztatáspolitikai célja a gazdasági aktivitás növelése volt. Így az aktivitási ráta javulást mutatott, ám a munkanélküliek száma tovább nőtt. 2000-2006 között évente ugyanannyi munkahely teremődött a vállalatoknál, mint amennyi megszűnt a sikertelenül működő cégek bezárásával. (Kálmán – Lakatos, 2009)

A szerző szerint az időszakban a munkanélküliség növekedésének több oka is lehetett: ekkor szűnt meg a sorkatonaság és a polgári szolgálat is, rengetek külföldi

munkavállaló – főleg a szomszédos országokból – érkezett hazánkba; a versenyszférában nőtt a foglalkoztatottak aránya; a gazdaság szerkezetének megváltozásával az oktatás nem tudott lépést tartani; a reálbérek növekedése is megfigyelhető volt 2002-2004 között. (Kálmán – Lakatos, 2009)

A foglalkoztatáspolitikai ekkor három fontos feladatot tűzött ki célul: társadalmi párbeszéd kiépítését, a foglalkoztatás és a gazdaság céljainak integrálását, és bővíteni a foglalkoztathatóságot – írja a szerző. (Kálmán – Lakatos, 2009)

Az ország GDP-je 2006-ig folyamatosan növekedett, mégis súlyos költségvetési válság alakult ki az évtized közepére. Ennek egyik oka, hogy 2002-es választások idején nagyarányú bérkiáramlás volt megfigyelhető, illetve a Medgyessy-kormány választási ígéretei is közrejátszottak. A megvalósított tevékenységek: 50%-kal növelték a közalkalmazottak és köztisztviselők bérét, illetve a minimálbért adómentesítették, továbbá nőtt a családi pótlék összege és bevezették a 13. havi nyugdíjat is. (László, 2009)

Ennek következtében a reálbérek 2006-ra 24%-kal haladták meg az 1989-es szintet. Nőtt a szociális ellátásokra, az egészségügyre, és az oktatásra fordítható összeg. A kormány az ország költségvetésének deficitjét külföldi hitelekkel pótolta, aminek az lett az eredménye, hogy az ország adósságállománya 2006-ra elérte a 36 milliárd eurót (ez négyszerese az 1999-ben megállapított adósságnak). A szerző szerint a rossz mutatóknak köszönhetően 2006-ban újra eltávolodtunk attól, hogy csatlakozzunk a pénzügyi unióhoz. (László, 2009)

Az új kormány új törekvéseket kívánt megvalósítani: a munkaidő csökkentése, a részmunkaidőben foglalkoztatottak számának növelése, a nem hagyományos munkavégzési formák bővítése, a munkanélküliek ellátási rendszerének megreformálása, hátrányos helyzetűek segítése. (László, 2009)

A második Gyurcsány-kormány tervezett intézkedéseit sokan még a Bokros vezetésével kidolgozott csomagnál is rosszabbnak ítélték meg, viszont mégis enyhébbnek bizonyult. Az intézkedések hatására a GDP-arányos bruttó államadósság eleinte csökkent, majd ismét 70% fölé emelkedett. 2007-ben 7%-os volt a munkanélküliségi ráta és 297 ezer fő munkanélkülit tartottak nyilván. (László, 2009)

A 2008-as gazdasági világválság ezt a helyzetet csak tovább rontotta. Ez a folyamat 2007-ben kezdődött el. Az Amerikai Egyesült Államokból indult, ahol számos ingatlaniroda csődbe ment és magával rántotta a számukra hitelező bankokat is (pl. Merrill Lynch, Citigroup, Bank of America). 2008. szeptember 15-én helyezték csődeljárás alá a legnagyobb amerikai kereskedelmi bankot, a Lehmann Brothers-t és ez már az egész

világon érezte a hatását. A válság jelei egyre több területen bukkantak fel: hitel-, részvény-, devizapiacokon, a különböző hitelintézményeket sem kímélte. A gazdaság termelési, gyártási szektoraiban is jelentkezett, amelyek csökkentették munkaerő állományait vagy bezártak. Az OECD tagállamaiban összesen közel 20 millióval gyarapodott a munkanélküliek száma. (Demkó – Frey – Gács, 2001)

Számos részvény jelentősen visszaesett, köztük az OTP, a MOL és BUX részvényei is. A forint euróárfolyama is romlott, 2009 februárjában érte el a 300 Ft-os csúcst. Október 27-én az IMF 15,7 milliárd dolláros stabilizációs csomagot biztosított az országnak 300 milliárd forintos költségcsökkentés fejében. Ezen kívül az Európai Uniótól és a Világbanktól is kapott hitelkeretet. (Demkó – Frey – Gács, 2001)

Magyarországon a válság 2008 második felében érezte hatását leginkább a munkanélküliség növekvő számaival. Ebben a legveszélyeztetettebbek a szerző szerint a szakképzetlenek és a fizikai munkások. (Demkó – Frey – Gács, 2001)

Számos vállalat a munkaidő csökkentés eszközét választotta a válság kezelésére. Ez leginkább az autóiparra volt jellemző. A feldolgozóiparban volt tapasztalható a teljes munkaidős szerződés részmunkaidőssé módosítása. A tartós krízishelyzettel küzdő cégek számára ez nem jelentett megoldást, így azok dolgozói létszámot csökkentettek vagy felszámolták őket. 2009. szeptember-november között az munkanélküliek aránya 10,5%-os volt. 2008 óta az üres álláshelyek száma folyamatosan csökken. Az EU-ban és hazánkban is emelkedni kezdett a munkanélküliségi ráta, ez leginkább az építő ipart, autóipart és a pénzügyi szolgáltatásokat érintette. (Demkó – Frey – Gács, 2001)

Az ország régióira jellemző a munkanélküliek számának növekedése, illetve a külföldről betelepülő vállalkozások száma csökkent. A válság kitörését követően a legkedvezőbb helyzetben a közép-magyarországi területek vannak, a foglalkoztatás legrosszabb mutatószámait pedig az észak-magyarországi és alföldi régiók képviselik. (Demkó – Frey – Gács, 2001)

Napjainkban hazánk egy korszerű piacgazdaság kiépítésén dolgozik, hiszen nem rendelkezik hatékonyan működő munkaerőpiaccal. Csehné (2012) szerint jelenleg a hazai munkaerőpiac problémái a következők:

- A munkanélküliség nagy aránya ma is jelen van, és ez az élethelyzet az érintettek életében egyre hosszabbra nyúlik, ami növeli az esélyét annak, hogy vissza sem talál a munkaerőpiacra.

- A munkanélküliek egy csoportja túl régen nem vállalt munkát, és megfigyelhető az újratermelődésük is, ami további akadály a munkaerő-piaci egyensúly kialakításában.
- A pályakezdők egyre nehezebben jutnak be és érvényesülnek a munkaerőpiacon.
- A munkanélküliség mérséklésének érdekében fontos szerepe van az átképzésnek, továbbképzésnek, bár hazánkban még kevésbé utal erre a munkaerőpiac. A térségi integrált szakképző központok (TISZK-ek) és a regionális fejlesztési és képzési bizottságok rendszere már megkezdte ez irányú munkáját.

Azonban jelentős előrelépést jelent, hogy a munkaadó és a munkavállalók is egyre inkább elsajátítják a piacorientált viselkedés elemeit. Csehné (2012) véleménye alapján ez a viselkedés el fog terjedni és hozzájárul egy korszerű szociális piacgazdaság kialakításához.

2. 2. A magyarországi diplomás munkavállalók munkaerő-piaci helyzete a rendszerváltástól napjainkig

Közismert tény – írja Varga (2010) – a felsőoktatási intézményekben továbbtanuló hallgatók száma 1990 és 2009 között hatalmas ugrást mutat. Ez alatt az időszak alatt a nappali tagozaton tanulók száma 16 ezerről 61 ezer főre duzzadt, az összes tagozatot figyelembe véve pedig 34 ezerről 80 ezerre nőtt. A 2000-es évek statisztikai adatai azt mutatják, hogy a főiskolai, egyetemi képzésben résztvevők aránya meghaladta az EU és az OECD államainak átlagos továbbtanulási arányát.

Ebben az időperiódusban bekövetkező jelentős növekedés ellenére az országban a felsőfokú végzettségűek népességen belüli aránya jóval elmarad az EU és az OECD országainak átlagától. Tehát 1997-ben a felsőoktatási expanzió hatása még nem jelentkezett a diplomával rendelkezők népesség körében. 2007-re Magyarországon 18%-os volt ez az arány, viszont az említett szervezetek tagállamainak átlaga 25-27% körül mozgott, ami arra utal, hogy Magyarország nem tudta csökkenteni a diplomás népességen belül jelentkező különbségeket, sőt az előző időszakhoz képest még nőtt is ez az eltérés. (Varga, 2010)

A szerző ezt a jelenségek még a magas fluktuációval is magyarázza, ami megelőzi az EU és OECD tagállamok átlagát. Ez egyrészt arra hívja fel a figyelmet, hogy az intézmények kevésbé sikeresek abban, hogy a hallgatókat – akik a korábbiakhoz képest jóval többen vannak, és heterogénebb összetételűek – a diploma megszerzésére ösztönözzék. Ráadásul az oktatás költségei a társadalom és az egyén jelenlegi megosztása arra sarkallja a hallgatókat, hogy az formális képzési idő túl maradjanak a felsőoktatás rendszerében, vagy megszakítsák tanulmányaikat, illetve el se jussanak a végzettség megszerzéséhez. (Varga, 2010)

A szerző véleményi szerint sok szakember úgy véli, hogy ennek oka a magyar felsőoktatás szerkezetében keresendő. Hazánkban túl sokan vesznek részt hosszú képzési idejű főiskolai, egyetemi képzésben, viszont kevesen vannak azok, akik az ún. poszt-szekunder képzésben tanulnak (ISCED5B).

Hazánk munkaerő-piaci átalakulását elemző munkák (melyekre a dolgozatomban később kitékintést teszek) megállapították, hogy a diplomások kínálatának folyamatos növekedése meghaladta keresletüket. *„A transzformációs sokk lezárulása (1995–1996) után a munkahelyek szerkezete jelentősen átalakult, és a gazdaságban egyre nagyobb*

számban jelentek meg a diplomás munkavállalók iránt keresletet támasztó munkahelyek.”
(Varga, 2010:375)

1995 és 2004 között létrejött munkakörök majdnem felét a diplomások töltötték be. Az ezredfordulót követő 5 évben egyre több diplomás dolgozott felsőfokú végzettséget igénylő munkakörben, amelyben magas bérprémiumot fizettek a munkáltatók a főiskolai vagy egyetemi végzettség után. Az ezredforduló után a pályakezdekők kereseti hozama nőtt, a felsőoktatási intézmények számottevően megnövekedett kibocsátása ellenére a kínálat még mindig kevesebb volt, mint a kereslet.(Varga, 2010)

A főiskolai végzettségű pályakezdő diplomások – Varga (2010) a 22-30 éves korosztályt sorolja ide – bérprémiuma 2003-2008 között folyamatos csökkenést mutatott, 2006-tól az egyetemi végzettségűek kereseténél is ugyanez a tendencia figyelhető meg. A HVG vizsgálata során is kiderült, hogy frissen diplomázottak jelentős többségének 20-40%-kal magasabb a bérigénye, viszont akadnak olyanok is, akik alulkalkuláltak. (HVG, 2009)

A felsőoktatás tömegesedésének egyik munkaerő-piaci hatását, a túlképzést már az 1970-es években felismerték. Ám ez a folyamat Polónyi (2010) szerint mára visszafordíthatatlanná vált. Erről számos tanulmány született, melyek a szerző véleménye szerint azt próbálják bizonyítani, hogy a hatékonyság nem romlott és mindenki számára racionális jól felismerhető a túlképzés. Ezt a szerző a közgazdaságtudomány „mainstream” felfogásával magyarázza, miszerint a munkavállaló racionálisan dönt, ha a túlképzés ellenére diplomát kíván szerezni, és a munkaadó is racionális, amennyiben magasabb bért ad a diplomás munkavállalónak még akkor is, ha a munkakört középfokú végzettséggel is el lehet látni.

A diplomások munkaerő-piaci aránya jelenleg is magasabb, mint a népességen belüli arányuk, mely abból adódik, hogy a diplomásoknak magasabb az aktivitása, mint az alacsonyabb végzettségűeknek. Ez minden OECD államra jellemző. Továbbá az is, mely Polónyi (2010) szerint józanésszel is kikövetkeztethető, hogy minél magasabb egy országban a diplomások népességen belüli aránya, annál több diplomás fog végzettségük szintjét nem igénylő munkakörben dolgozni. Ennek további következménye, hogy az arányuk növekedésével a kereseti előnyük csökkenni fog a középfokú végzettségűekkel szemben.

A főiskolai, egyetemi végzettséggel rendelkezők foglalkoztatási viszonyait tekintve Polónyi (2010) érdemesnek tartotta megvizsgálni, hogy a diplomások „hol dolgoznak”.

Ennek kapcsán két terület hívja fel magára a figyelmet, amely viszonylag nagyszámú diplomást szívott fel, amelyek esetében a felsőfokú diploma igényét Polónyi (2010) valószínűleg megkérdőjelezhetőnek tartotta, de mindenképpen részletesebb elemzést igényelne. 1990 és 2005 között a „Szolgáltatási jellegű foglalkozásúak” és az „Irodai és ügyviteli (ügyfélforgalmi) jellegű foglalkozásúak” foglalkozási főcsoportban együttesen 40 ezer fővel növekedett a diplomások száma.

Dr. Elek Lenke (2010) által készített tanulmányból kiderül, hogy angolul vagy németül beszélő mérnökökre van szükség ma hazánkban, illetve a matematika és fizika tanár is hiányszakmának minősül. A multinacionális cégek hazai betelepülésének következménye, hogy egy kiváló szakdiplomával sincs esély elhelyezkedni, amennyiben nincs mögötte kiváló nyelvtudás is.

A szerző Csákvári Róbert (Work Force Személyzeti Tanácsadó ügyvezető igazgatója) szavait idézte; a szülők gyakran nem veszik figyelembe a gyerek pályaválasztásakor a munkaerőpiac várható alakulását, a régi tapasztalatokra építenek. (Elek, 2010)

A nyolcvanas évek végétől a munkaerőpiac keresleti, kínálati és nagyságát tekintve is jelentős változásokon ment keresztül, amely együtt járt a hallgatók kibocsátásának mennyiségi és szerkezeti átalakulásával is, illetve a kereseti arányok az iskolázottabb munkavállalók felé tolódtak el. (Elek, 2010)

Az ezt követő időszakban merült fel a probléma, miszerint a felsőoktatás kibocsátása sem a mennyiséget, sem a szerkezetét tekintve nem felel meg a munkaerőpiaci keresletnek, amely akadályozhatja a gazdaság hatékony működését és a foglalkoztatottság növekedését. (Elek, 2010)

Napjainkban egyre több a felsőfokú végzettségű munkavállaló, ugyanakkor a keresletük és kínálatuk az adott időszakban bekövetkezett változások számos intézkedést indokolnak. A munkaerőpiac és az oktatás kapcsolatát vizsgáló empirikus kutatás kevés. (Elek, 2010)

A mai munkaerőpiacra tehát jellemző a lassan növekvő foglalkoztatás, a viszonylag lendületesen emelkedő GDP és a gyorsan emelkedő felsőoktatási kibocsátás mellett a felsőfokú végzettségűek alacsony munkanélküliségi rátája, és a többnyire növekvő bérelőnyük. (Elek, 2010)

Az időszak végén a statisztika azt mutatja, hogy a diplomás pályakezdők munkanélküliség rátája nő. Ez magyarázható a kereslet szerkezeti változásának

lassulásával, vagy részben a diplomások kínálatának rugalmassá válásával, de összefüggésbe hozható a GDP emelkedésének lassulásával is – írja a szerző. (Elek, 2010)

A rendszerváltást követően a nagyvállalatokat leváltották a kisebb hazai és külföldi érdekeltségű cégek, új viszonyokat teremtve a munkaerőpiacon és új képességekre lett igény.

A hatalmas verseny következtében ma szinte egyetlen egy cég sincs hazánkban, amely kevesebb felsőfokú végzettségű munkavállalót foglalkoztatna. (Elek, 2010)

A felsőfokú végzettség is szelektálódik a piacon; kiderült, hogy a főiskolások jobban preferáltak, mint az egyetemi végzettségűek, illetve a gyakorlati tudás a fontosabb a lexikálissal szemben. A vállalatok tapasztalatai szerint túl sok a mély elméleti ismeret, ezzel szemben kevés a hasznosítható gyakorlati tudás. (Elek, 2010)

A vállalati gyakorlatban végzett hallgatók kommunikációs és problémamegoldó készsége igen gyenge, nem tudnak megfelelő hatékonysággal tárgyalni a partnerekkel.

A felsőoktatás néhány kiemelt problémája Elek (2010) szerint:

- Túl sok a lexikális tudás, kevés a gyakorlat
- Csoportmunkára való képesség hiánya, nem megfelelő önismeret
- A túlspecializált képzések hangzatos elnevezése mögött a munkáltatók aligha tudják, hogy valójában mi rejlik
- A kutatás-fejlesztés területére vonatkozó hiányosság a csoportmunkában előállított produktumok hiánya, inkább az egyéni vizsgáztatás a jellemző
- Az idegen nyelvi alkalmassági papírok mögött hasznosítható tudás nem elégséges, egy interjú alatt kiderül, hogy a többség nem képes azonnali idegen nyelvű kommunikációra

Elek (2010) összegzi a tanulmány tanulságait és a szakemberek véleményét; a külföldi tulajdonú vállalatok a diplomás munkavállalókat „nyersanyagként” kezelik, integrálásuk komoly anyagi befektetés jelent.

A kutatás kitér a végzettségekre is, mint erősen befolyásoló tényezőre. Ennek kapcsán fontosnak megemlíteni a gazdasági végzettségűek helyzetét, hiszen napjainkban a gazdasági képzésre jelentkezők a legtöbben – nem utolsósorban az általam vizsgált minta többségének is gazdasági diplomája van. A legtöbb jelentkezőt az ezzel a diplomával betölthető jól fizető állás megszerzése hajtja, ezért sem ennyire népszerű a mesterszak. A kormányzati politika felismerte, hogy ez a felsőoktatási ágazat bocsájtja ki a legtöbb diplomást, ami rontja az elhelyezkedési esélyeket. Ennek érdekében az oktatási államtitkárság a gazdaságtudományi-, ezen kívül a bölcsészeti-, és társadalomtudományi

területén folyamatosan csökkenti az államilag támogatott formában felvehető hallgatók számát. A jelentkezők száma az elmúlt évekhez képest csökkent. (HVG, 2011)

Azt azonban figyelembe kell venni, hogy a bolognai rendszer bevezetésével ma már nem a nagy hagyományú közgazdasági képzésben tanulnak többen, hanem az üzleti terület szippantja fel őket. Ebből a vizsgálatból az is kiderült, hogy a gazdasági végzettségűek rövidebb idő alatt találnak jól fizető munkát is. (HVG, 2011)

A Diplomás Pályakövetés Rendszerben (DPR) lezajlott vizsgálat alapján a diplomások helyzetéről több következtetés levonható, mint például, hogy a diplomások átlagos keresete jóval több, mint az alacsonyabb iskolai végzettségűeké. (HVG, 2012/B)

A férfiak – továbbra is – többet keresnek, mint a nők. Ez minden képzési területen jelen van csak éppen változó mértékben. A férfi-női kereset közti legnagyobb különbség a műszaki területen szerzett diplomásoknál, legkisebb eltérés pedig a társadalomtudományi területen diplomázott munkavállalóknál mérhető. (HVG, 2012/B)

Ugyanez tapasztalható az egyetemi, vagy osztatlan képzésben végzett diplomások körében; ők magasabb bért kapnak, mint az alapszakokról kikerült diplomások. Ennek oka a munkaerőpiacon eltöltött évek számában is kereshető, hiszen ilyen diplomával először 2010-ben kerültek ki a felsőoktatási intézményekből. (HVG, 2012/B)

Átlag feletti bért kapnak a műszaki, informatikai, jogi és gazdaságtudományi diplomával rendelkezők. A legjobban az informatikai képzésből kikerülő diplomások keresnek. A legalacsonyabb keresetről a pedagógusok számoltak be (csaknem nettó 90 ezer forinttal kevesebb a fizetésük). (HVG, 2012/B)

A jövedelem nagysága attól is függ, hogy milyen területen, milyen cégnél helyezkednek el. A gazdasági szektorok közül a legjobban a pénzügyi-biztosítási tevékenység, az információ-kommunikáció és a villamos energia, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás területén dolgozók keresnek. Jóval átlagon felüli jövedelemről számoltak be a szállítás-raktározás, a szakmai, tudományos, műszaki és a feldolgozóipar területeken munkát vállalók is. A legrosszabbul az oktatás, az egészségügy és a művészetek ágazataiban dolgozók keresnek. (HVG, 2012/B)

Ki fizet a legtöbbet a munkavállalóinak? Leginkább a magántulajdonú, de ezen belül is a teljes mértékig külföldi tulajdonossal rendelkező cégek fizetik meg dolgozóikat. Jóval kevesebb bért kapnak a magyar tulajdonú vállalatoknál, és az önkormányzatoknál dolgozók. (HVG, 2012/B)

A diplomának magasabb értéke volt, mára a felsőoktatási input tömegesedése miatt leértékelődött (1998-tól a FIDESZ volt hatalmon és az oktatásügyi miniszter Pokorni Zoltán a Schultz-i elgondolás alapján szorgalmazta, hogy minél magasabban képzett legyen a magyar társadalom, mely által hatékonyabban működnek a demokratikus intézmények. A bolognai rendszer bevezetésének (házánkban 2005-ben került bevezetésre) számos pozitív hozama volt ennek, de egyben negatívumokkal is járt: elértéktelenedtek a diplomák, a munkavállalók nem voltak tisztában azzal, hogy melyik diploma (BA – Bsc, MA-Msc) mennyit ér. (Kozma – Rébay, 2008) (Fekete, 2008) (Pusztai – Szabó, 2008)

A bolognai nyilatkozatok többnyire negatív értékítéletet hordoznak; egy – talán nem teljesen jól, de legalább működő – rendszert alakítottak át. A nyilatkozatok negatív szükségszerűségről szólnak, melyek a szükségszerűség magyarázatát a tömegesedésre kívánt válaszkényszerben jelölték meg. (Kozma – Rébay, 2008)

2. 3. A munkaerőpiac helyzete ma

Napjaink egyik legfontosabb hatótényezője a „2008-as világgazdasági válság”. Az új évezred legnagyobb válsága hihetetlen gyorsasággal söpört végig a világon, s ezzel nem kímélve hazánkat sem. A globális pénzpiacoknak köszönhetően a válság begyűrűzött a világ minden szektorába. A krízis kialakulását számos szakirodalom köti a Lehman Brothers befektetési bank csődjéhez, azonban Csiszárik-Kocsir (2012) szerint a jelek már sokkal előbb megmutatkoztak.

A szerző idézi Soros (2009) szavait, aki szerint a válságot három elhibázott lépéssel lehet magyarázni:

1. A dinamikus és huzamos ideig tartó hitelexpanzió
2. A globalizált pénzügyi piacok
3. A szabályozatlan pénzügyi piacok teret engedtek az újfajta pénzügyi konstrukcióknak

Európát 2008-ban érte el a válság. Hazánkban a gazdasági teljesítmény csökkenése 2005-ben elkezdődött, de jelentős visszaesés 2009-ben volt tapasztalható.

Ezek hatására ugrásszerűen megnőtt a munkanélküliek száma, csökkent a reálkereset, a hiteltörlesztések terhei nőttek. Ezek a problémák bizonyos társadalmi csoportoknál különböző mértékben jelentkeztek. (Csiszárik-Kocsir, 2012)

Csiszárik-Kocsir 2010-ben végzett kutatásában ezeket a hatásokat vizsgálta. Az eredmények alapján elmondható, hogy a legveszélyeztetettebb az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező népesség, hiszen szaktudás hiánya miatt erősen kitettek a gazdaság változó ciklusainak, illetve alacsony jövedelmük miatt nem képesek tartalékok felhalmozására. A másik kiemelt figyelmet érdemlő csoport a 40-55 év közöttiek, mert a munkaerőpiac jelenlegi tendenciái következtében egy állás elvesztése után nehezen, és hosszú idő után találnak maguknak új munkát. Emiatt a tartalékok felélésére kényszerülnek, amely már középtávon is veszélyes jóléti csökkenéssel járhat. (Csiszárik-Kocsir, 2012)

„Az elemzők szerint kedvezően alakul a munkaerő-piaci helyzet” hazánkban, olvashatjuk a HVG honlapján. A Takarékbank és az ING elemzője szerint javultak a mutatók, ám a munkanélküliségi ráta 2012 decemberében újra 11% körül fog mozogni. 2012 május-júliusában 459 ezer munkanélkülit tartottak nyilván, ami 10,5%-is

munkanélküliségi rátát jelent. Ezen belül a férfiaké 0,3%-kal nőtt, a nőké 9,9%-kal csökkent az elmúlt 1 év alatt. Az aktívak száma egy év alatt 71 ezer fővel bővült. Suppan Gergely, a Takarékbank elemzője szerint ennek oka a megszigorított nyugdíjba vonulási feltételek, és a rokkantnyugdíjak alapos felülvizsgálata. Ennek következtében tovább nőhet a foglalkoztatottság, a szezonális munkáknak köszönhetően még ősszel is ez a tendencia várható, ám év végére újra elérheti a 11,4%-ot is. Az éves átlagos munkanélküliség azonban még így is alacsonyabb (10,9%) lehet az előző évhez képest. (HVG, 2012/A)

Németh Dávid azonban úgy véli, hogy a munkanélküliségi ráta százalékpontjától az egy évvel ezelőtti adatokhoz képest jelentős csökkenés nem várható; év végére 11,1-11,2% is lehet. (HVG, 2012/A)

Ahhoz, hogy a munkanélküliséget a leghatékonyabb úton lehessen kezelni, ismerni kell az okokat és a lehetséges megoldásokat is – írja Oláh Judit. A szerző külön kiemeli a közfoglalkoztatást, mint az egyik legkiemelkedőbb megoldást a helyzet kezelésére. A közfoglalkoztatás támogatása 2011. szeptember 1-étől módosult. Leglényegesebb módosítás a rövid és hosszú foglalkoztatás esetében is, hogy amíg eddig csak az egyház, az önkormányzat és civil szervezet állhatott jogviszonyban a közfoglalkoztatottal, mára ez függetlenné vált. Emellett megjelent a közfoglalkoztatás mobilitását szolgáló támogatás, a közfoglalkoztatási és a garantált közfoglalkoztatási bér. (Oláh, 2012)

A szerző által végzett kutatásból kiderült, hogy leginkább alacsony iskolai végzettséggel rendelkező, illetve szakképzetlen vett részt közfoglalkoztatásban és elsősorban fizikai munkakört láttak el. Tehát ennek a rétegnek megoldást jelent közfoglalkoztatás – írja a szerző. Továbbá Oláh (2012) véleménye szerint az aktív foglalkoztatás politika programjai közül a munkanélküliség kezelésére a képzések szervezése (szakképzés, átképzés) a legfontosabb. Azonban nem minden munkanélküli hajlandó és képes tanulni, tehát számukra ez nem jelent megoldást. A szerző úgy gondolja, hogy egy ország fejlődését mindenképpen elősegíti az érettségizettek számának növekedése.

További eszközként szolgálhat a foglalkoztatást elősegítő támogatások rendszere. Ilyen például a bértámogatás, a vállalkozóvá válást segítő, és az önfoglalkoztatási támogatás is. Oláh (2012) szerint ezeket az eszközöket kellene előtérbe helyezni a munkanélküliség kezelésére.

Oláh Judit szerzővel ellentétben Csoba-Nagy szerzőpáros (2011) azt állapította meg a vizsgálat alapján, hogy a közfoglalkoztatásnak nincs pozitív haszna, mert erős a

„beragadási hatás”, melynek következtében a munkaerő-piaci integráció is csökken. A program befejeztével az tartós elhelyezkedési esélyek csökkennek, és a vizsgált csoport majdnem felénél tapasztalták azt, hogy sokadik alkalommal is ugyanazon a közmunkahelyen vállal munkát. Ez az eszköz alkalmatlan arra, hogy a munkanélküliek bemeneti jellemzőin változtasson. A képzés és a bértámogatást célszerűbb eszköz. Ez utóbbi leginkább a rövidebb ideje munkanélkülivé vált egyének foglalkoztatását segíti. (Kézdi, 2011)

A Kézdi Gábor és Fazekas Károllyal közösen szerkesztett Munkaerőpiaci Tükör c. évkönyvsorozat 2011-ben megjelentett kiadványában a foglalkoztatáspolitikai eszközök hatásait vizsgálja. (Kézdi, 2011)

Két terület áll a vizsgálat középpontjában: a munkaerő-piaci eszközök és a munkanélküli ellátások. A tanulmány azt mutatja be, hogy a hazai empirikus irodalomban milyen akadályokat írnak le, melyek a módszertani követelmények megvalósítását akadályozzák. Kitér arra is, hogy a kormány milyen információkat használ fel a foglalkoztatáspolitikai eszközök kidolgozásához.

Ezen belül két eszközre korlátozza a kutatást: a bértámogatásokra és a munkanélküli-ellátásokra. Az előbbi általában semlegesén vagy negatívan hatott a munkapiacra, viszont a fejlett országokban pozitív hatást gyakoroltak. Megfigyelték azt is, hogy a pozitív hatás gyakran társul negatívval is; hiszen a munkáltató támogatás nélkül is vehetett volna fel újabb dolgozót, vagy másik dolgozó elküldésével vett fel egy támogatható munkanélkülit. Továbbá ez az eszköz túl drága még akkor is, hogyha látszólag pozitív a nettó hatása. Hazánkban sokkal több tanulmány íródott, amely a munkanélküli-ellátások hatását vizsgálja. (Kézdi, 2011)

A jövőkép felvázolásában mutat irányt Fazekas Károly, az MTA Közgazdaság-, és Regionális Tudományi Kutatóközpont főigazgatója. 2010 áprilisa óta készítik a munkaerő-piaci prognózist csapatával. Az indulás óta már számos alprojekt lezárult, ezért néhány – érdekes – eredményre hívja fel a figyelmet. (Munkácsy, 2012)

Egy mikroszimulációs – amely nemzetközileg is elismert – módszer kifejlesztésével megállapítható a népesség iskolai végzettségének alakulása egészen 2020-ig. A módszer segítségével képesek az egyéni különbségeket – például a régió, roma vagy nem roma származás, gazdasági háttér – belekalkulálni az eredményekbe. Továbbá figyelembe veszi az oktatáspolitikai hatását is.

Egyik legfontosabb megállapítás, hogy az alacsony iskolai végzettségűek számának növekedése lelassul, a fiatalok körében pedig nőni kezd. Ugyanakkor megáll a

szakmunkás végzettséggel rendelkezők arányának csökkenése, és az érettségizettek számának növekedése is. A diplomával rendelkezők arányának növekedése 2020-ra fog lelassulni. Szintén a periódus végére drasztikusan nagyobb mértékben javul a nők iskolázottsága, mint a férfiaké. A diplomások körében komoly arányt fognak képviselni.

A KKV-k és nagyvállalatok szerepvállalása a foglalkoztatásban – eddig is – jelentősen hozzájárult a munkanélküliség mérsékléséhez. Az MTA által vezényelt prognózis készítésekor ezt egy alprojekt keretén belül vizsgálták, mely alapján kiderült, hogy a fiatal, képzett munkavállalókat foglalkoztató cégek válnak gazellává – melyek a gyors gazdasági növekedésükről kapták nevüket. A magyar nagyvállalatokról kiderült, hogy 5-10 éves időhorizont mellett akár 1/3-uk nem tudja megbecsülni munkaerő-keresletüket.

A szolgáltatási szektorban (informatika, ingatlan, kommunikáció, egyéb gazdasági szolgáltatások) és a feldolgozóiparban továbbra is nőni fog a foglalkoztatottság. Csökkenés a pénzügyi szolgáltatások, építőipar és a szállítás területén várható. (Munkácsy, 2012)

A prognózis segítségével 2020-ig látható lesz a kereslet és a kínálati oldal aránya. Ez által célzottabban dolgozhatóak ki az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközei (munkahelyteremtő beruházás, munkahelymegőrzés, vállalkozói, valamint részmunkaidős foglalkozás támogatása, bértámogatás). A kapott információk alapján a felnőttképzés számíthat az átképzés szükségességére. Továbbá megállapíthatóak a nemek és korcsoportok közötti és a regionális különbségek is. Az egyes szakmák hiányát és túlkínálatát számszerűen meghatározva segíti az oktatáspolitikai irányok meghatározását is, mely az iskolarendszer működésének hatékonyságát eredményezheti. (Munkácsy, 2012)

A projekt lezárása után, de még a projekt keretében Fazekas és kutatócsapata terveznek egy vizsgálatot, melynek segítségével a kompetencia és készségkövetelményének alakulását lehet megállapítani a jövőre vonatkozóan. A kutatás eredményei beépíthetők a szakképzés képzési programjaiba, mely révén a szakképzett munkaerő a munkaadóknak megfelelő készségekkel lépnek ki a munkaerőpiacra. (Munkácsy, 2012)

Ez hazánk első olyan adatbankja, mely a jövőre vonatkozó egyéni szintű munkaerő kínálati, keresleti adatok tartalmaz. A kutatás során készült tanulmányok szintén fontosak, hiszen – Fazekas (2012) véleménye szerint – olyan országban élünk, ahol széles körben

elterjedt a feketemunka, bizonytalanok a munkaerő-piaci átmenetek, a mikro- és kisvállalkozások száma átlag alatti, és még nem elég elterjedt az atipikus foglalkoztatás.

Szádvári Lídia (2011) is egyet ért Fazekas Károllyal, miszerint aktív foglalkoztatáspolitikai eszközökre van szükség a munkanélküliség mérsékléséhez.

A munkavállalói elégedettség egyik központi kérdése, hogy milyen módon tudnak megfelelni a munkaerőpiac kihívásainak, viszont ugyanakkor a biztonságot is előtérbe helyezve. Szádvári (2011) szerint erre a legjobb választ flexicurity elve adja. Ez az elv arra mutat rá, hogy különböző rugalmas foglalkoztatási formák és a biztonságos munkaváltások között hogyan lehet megteremteni az egyensúlyt.

Ennek megfelelően különböző atipikus foglalkoztatási formákat hoztak létre, melyek eltérnek a hagyományos foglalkoztatástól a jövedelembiztonságot, a foglalkoztatás mértékét, a munka- és életkörülmények stabilitását illetően. Ilyen atipikus foglalkoztatási formák: a részmunkaidős; a munkakör-, illetve időmegosztás; az alkalmi munka; a bedolgozói jogviszony; tranzit foglalkoztatás. (Szádvári, 2011)

„A rugalmas és biztonságos foglalkoztatáshoz korszerű munkajogi szabályozásra, szerződési formákra és társadalombiztosítási rendszerre van szükség, amely a segély helyett munkára ösztönöz, és amely elősegíti a munka és a családi kötelezettségek, a gyerekeknevelés összehangolását.” (Szádvári, 2011:39)

A munkavállalók a folyamatos tanulás, képzés, a piaci igényekhez való rugalmas alkalmazkodás és mobilitás segítségével irányítsák saját életüket. Szádvári (2011) véleménye alapján így válik csökkenthetővé a munkanélküliség, a szegénység és a társadalmi kirekesztődés is, illetve a humán tőke erősödését is eredményezheti. Tehát a gazdaság teljesítőképességet és a társadalom szociális biztonság erősödését növelheti.

3. A VIZSGÁLAT HIPOTÉZISEINEK BEMUTATÁSA

A szakirodalom feldolgozása és a szakmai tapasztalat során felmerültek a következő eldöntendő kérdések, megoldatlan problémák:

- Vajon a diplomások munkanélkülisége ugyanazokat a jellemzőket viseli-e magán, mint a nem diplomásoké;
- mennyit változott az elmúlt 20 év alatt a munkaerőpiac egy diplomás munkavállaló szempontjából;
- hogyan érintette ezt a réteget a válság.

Az eddigi kutatásokból, szakirodalmakból kiindulva célom megvizsgálni a diplomás munkavállalók munkaerő-piaci helyzetét és elégedettségét három felállított hipotézis tükrében:

Feltételezem, hogy a rendszerváltás óta eltelt időszak általános munkaerő-piaci jellemzőit a diplomás munkavállalók is magukon viselik.

Továbbá feltételezem, hogy a munkaerőpiac változásai miatt jelentős különbség van az első munkahelyi elhelyezkedés és a jelenlegi között.

Úgy vélem, függetlenül a munkaerőpiac helyzetétől a diplomás munkavállalók elégedettek a munkaerő-piaci pozíciókkal (a megfelelő szintű önbizalom miatt).

4. A VIZSGÁLAT BEMUTATÁSA

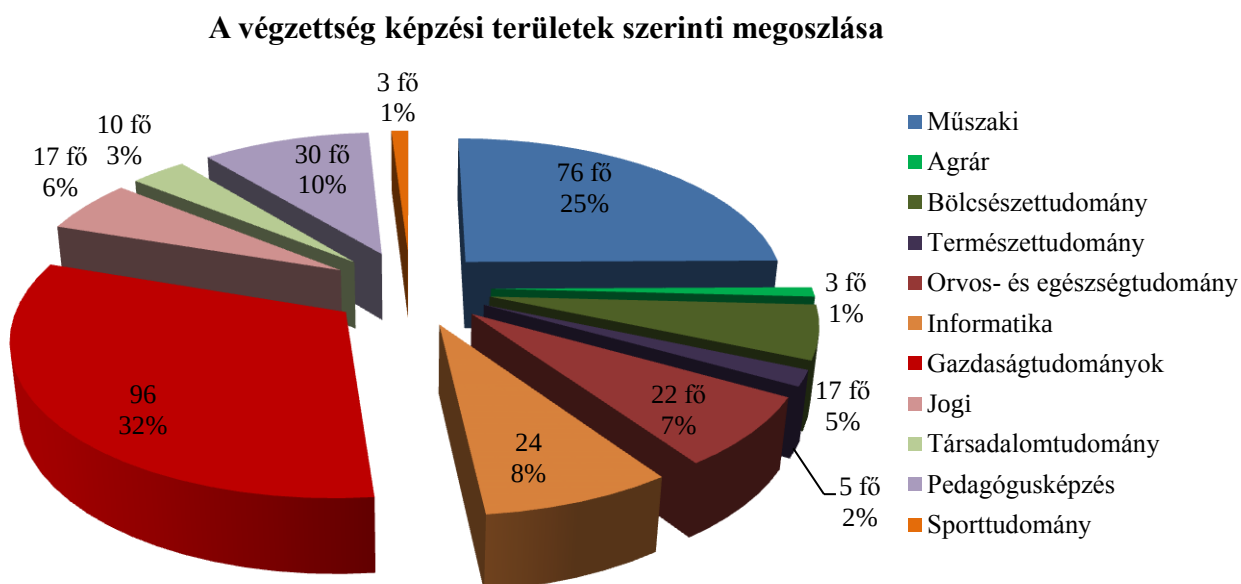
4. 1. A vizsgálati minta

A 2011 szeptemberében kezdődő kérdőíves vizsgálatban összesen 302 kitöltő, 165 fő (55%) nő és 137 fő férfi (45%) vett részt, amely közel megegyezik a 2011 évi lakónépesség nemek szerinti arányával.

A kitöltők kora 30 és 50 év között mozog, hiszen ez a korosztály élte meg a vizsgálatot felölelő két nagy időszakot; a rendszerváltást és a 2008-ban kezdődő gazdasági válságot. Ezen belül is korkategóriák meghatározásával analizáltam egyes kérdésekkel összefüggésben. Legtöbben a 30-35 éves korkategóriába tartoznak (60%), 21% alkotja a 36-40 éves, 10% a 41-45, 9% a 46-50 éves kategóriát.

A válaszadók 60%-a Budapesten él. A kisvárosban élő válaszadók alkotják a következő nagy csoportot (18%), illetve az ország megyeszékhelyein élők is részt vettek a vizsgálatban (13%). A nagyközség és falu lakossága kisebb arányban vannak jelen (4-3%).

A kérdőíves kutatás válaszadóinak végzettsége rendkívül széles és változatos képet mutat. A válaszadók végzettsége legnagyobb arányban a gazdaságtudományi és műszaki területhez kötődik.

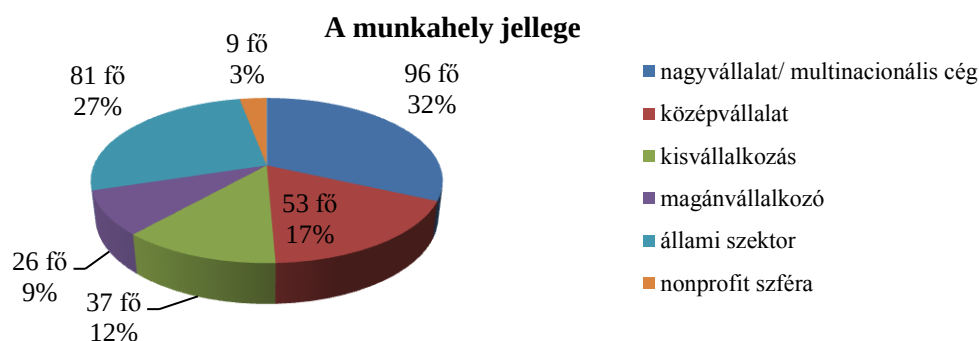


1. ábra: A végzettség képzési területek szerinti megoszlása

Forrás: Saját kutatás (2012)

A vizsgálatban szereplők diplomáját kiadó intézmények palettája rendkívül színes, az ország valamennyi intézményét felöleli. (2. melléklet)

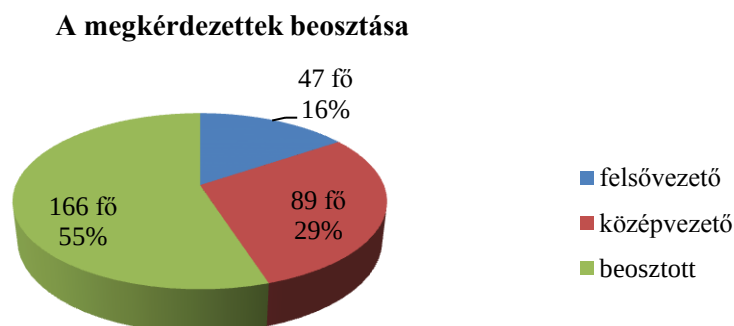
A kitöltők közül legtöbben (39 fő) a Budapesti Gazdasági Főiskolán szerezte az oklevelét, ezt követi 31 fővel az Eötvös Lóránd Tudományegyetem, szintén 31 fő a Szent István Egyetem diplomázott. 26 fő a Budapesti Műszaki Egyetemről, 20 fő a Budapesti Corvinusról, 19-19 fő a Semmelweis Egyetemről és a Szegedi Tudományegyetemről került ki diplomásan. 16 fő végzett az Óbudai, 14 fő a Miskolci Egyetemen, 10 fő Pécsi Tudományegyetemen, és 7 fő pedig a Debreceni Egyetemen. A felsorolt intézményekből kerültek ki a legnagyobb arányban a válaszadók, a többi diplomás munkavállalók elszórtan további felsőoktatási intézményekben végeztek, amit a 2. sz. melléklet tartalmaz.



2. ábra: A munkahely jellege

Forrás: Saját kutatás (2012)

A válaszadók közel egy harmada (32%-a) dolgozik multinacionális cégnél vagy nagyvállalatnál dolgozik. A következő legnagyobb csoportot az állami szektorban dolgozók alkotják (27%). A nonprofit szférában helyezkedett el a legkevesebb kitöltő (3%).



3. ábra: A megkérdezettek beosztása

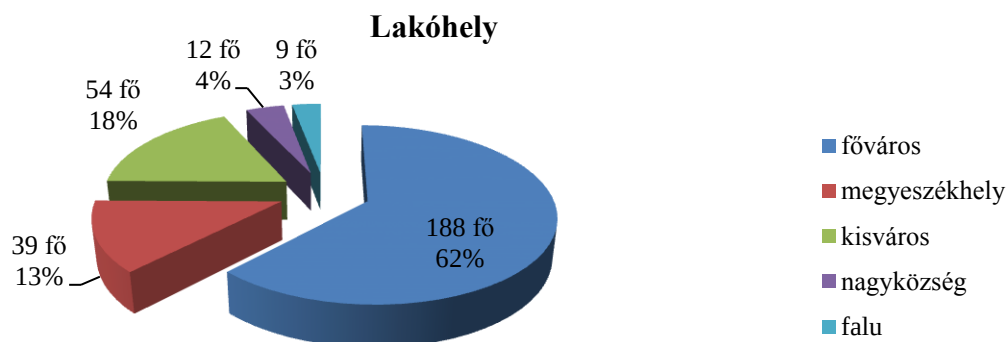
Forrás: Saját kutatás (2012)

A válaszadók 55%-a beosztottként, 29%-a középvezetőként, 16%-a felsővezetőként látja el a munkakörét jelenlegi munkahelyén.

4. 2. A vizsgálat helye és ideje

A felmérés 2011 szeptemberében kezdődött, a kérőívek kiküldésével, az adatok folyamatos feloldozásával.

A vizsgálat országos mintavétellel készült. A 302 főből 188 fő lakik a fővárosban, 54 fő kisvárosban, 39 fő megyeszékhelyen, 12 fő nagyközségben, 9 fő falusi lakhelyű.



4. ábra: A válaszadók lakhely szerinti megoszlása

Forrás: Saját kutatás (2012)

4. 3. A vizsgálat módszere

Az adatfelvételhez szükséges kérdőív (1. melléklet) zárt és nyitott kérdéseket egyaránt tartalmaz. Az első részében a demográfiai adatok után a végzettséget és a diploma szakterületét, majd a diplomát kiadó intézményt és adták meg a válaszadók. Aztán a munkakezdés és a diplomaszerezés évről és az idegen nyelvismeretről nyilatkoztak.

A következő nagy egység az első és a jelenlegi állás keresésének formáival foglalkozik és kitér arra is, hogy mikor tudott elhelyezkedni a válaszadó.

Rákérdez a munkanélküliség tapasztalatára, a jelenlegi munkahely jellegére, az első és a jelenlegi munkavégzés helyére, és a jelenlegi beosztásra is.

A diploma és az első, illetve jelenlegi munkakör kötődésének erősségét is vizsgálja.

A kérdőív utolsó kérdései között a válaszadók 1-6 terjedő skálán értékelték az állításokat aszerint, hogy mennyire jellemző a jelenlegi munkakörükre, élethelyzetükre (1=egyáltalán nem jellemző, 6=teljes mértékben jellemző). 1-3 eső értékek elégedetlenséget, míg a 3,1 és 6 közé eső mérőszámok elégedettséget fejeznek ki, erősségben térnek el egymástól.

Ezek alapján két változó variancia analízisével lehet mérni, hogy az adott állítás a megkérdezettek mennyire jellemző, ami az elégedettség mértékét is befolyásolja.

A kérdőívek SPSS 19.0 statisztikai adatelemző program segítségével kerültek kiértékelésre.

5. A VIZSGÁLAT EREDMÉNYEINEK BEMUTATÁSA

A **munkanélküliség** a válaszadók valamivel több, mint 20%-át érintette eddigi élete során. Ezen belül is a nők nagyobb arányban tapasztalták meg ezt az élethelyzetet (23,6% nő, 16,1% férfi). Jelen kutatásban a táblázat változói között a statisztikai program azt mutatta ki, hogy nincs összefüggés, de a társadalomban érzékelhetően jelen van.

5. táblázat: A munkanélküliség tapasztalata a válaszadók neme szerint

		Volt-e munkanélküli (fő)		Összesen
		igen	nem	
Neme	férfi	22 16,1%	115 83,9%	137 100,0%
	nő	39 23,6%	126 76,4%	165 100,0%
Összesen		61 20,2%	241 79,8%	302 100,0%
Jelen táblázat: NS. ¹				

Forrás: Saját kutatás (2012)

A munkaerő-piaci szegregáció a **nemek** között erősen megmutatkozik. A munkáltatók – főleg magasabb beosztásokban inkább alkalmaznak férfiakat, mint nőket, ezért magasabb a nőknél a munkanélküliséget tapasztalók aránya. A nők gyakran alulreprezentáltak a magasabb vezetői beosztásokban és a fizetésük is alacsonyabb az ugyanolyan beosztású férfiakénál.

¹ Itt és a további táblázatokban a Chi-négyzetre vonatkozóan a *** jelöli a 0,000 alatti, ** a 0,001 és 0,01 közötti, és * jelöli a 0,01 és 0,05 közötti szignifikanciát, NS jelöli, ha nem szignifikáns.

A 41-45 év közötti **korcsoport** 10 fő volt már munkanélküli. Ez az élethelyzet legkevésbé a 46-50 éves korosztályt érintette.

6. táblázat: A munkanélküliség tapasztalata a válaszadók kora szerint

		Volt-e munkanélküli (fő)		Összesen
		igen	nem	
Korkategóriák	30-35 éves	35 19,2%	147 80,8%	182 100,0%
	36-40 éves	12 18,5%	53 81,5%	65 100,0%
	41-45 éves	10 34,5%	19 65,5%	29 100,0%
	46-50 éves	4 15,4%	22 84,6%	26 100,0%
Összesen		61 20,2%	241 79,8%	302 100,0%

Forrás: Saját kutatás (2012)

A 41-50 éves korosztály rendszerváltás korszaka előtt lettek munkavállalási korúak, ezért őket kevésbé érintette akkor a munkanélkülivé válás veszélye. A rendszerváltás előtt a munkahelyek nagyobb biztonságot nyújtottak, mint 1989 után, illetve napjainkban a válság hatásaként jelentkező nagyszámú leépítések következtében kialakuló bizonytalan foglalkoztatás korszakában.

A kérdőívet kitöltő válaszadók közül a legnagyobb arányban a falusi **lakhellyel** rendelkezők éltek meg a **munkanélküliséget**. Ez az arány a kisvárosokban volt a legkevesebb. A fővárosban élők közül 37 fő tapasztalta már meg ezt az élethelyzetet.

7. táblázat: A válaszadók lakóhelye és a munkanélküliséget érintő kérdés

		Volt-e munkanélküli (fő)		Összesen
		igen	nem	
Lakóhely	főváros	37 19,7%	151 80,3%	188 100,0%
	megyeszékhely	11 28,2%	28 71,8%	39 100,0%
	kisváros	6 11,1%	48 88,9%	54 100,0%
	nagyközség	3 25,0%	9 75,0%	12 100,0%
	falu	4 44,4%	5 55,6%	9 100,0%
Összesen		61 20,2%	241 79,8%	302 100,0%
A Chi-négyzet: NS.				

Forrás: Saját kutatás (2012)

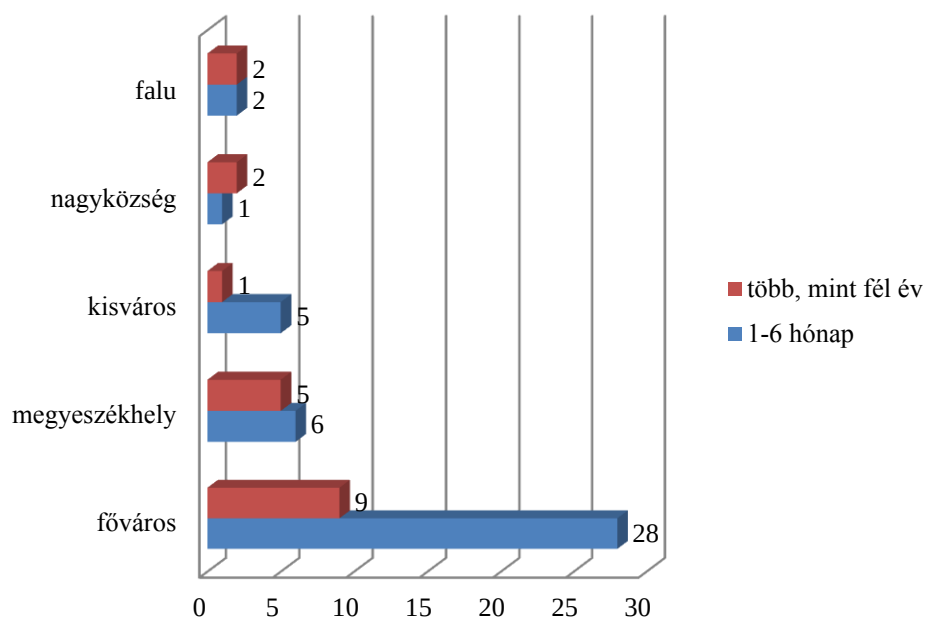
Jelen kutatás táblázata nem mutat szignifikanciát, bár egyértelműen kirajzolódik egy olyan mintázat, amely azt bizonyítja, hogy a periféria és a centrum között különbségek vannak a munkaerő-piaci elhelyezkedést illetően, melynek egyik katalizátora a magyar munkaerőpiacon tapasztalható mobilitási hiány. Magyarországon periferiának tekinthetők az Észak-Alföldi, Észak-magyarországi régiók, a Tisza menti területek, de szintén Bács-Kiskun és Somogy megyében is kiterjedt térségek vannak. Ezekre a területekre jellemző az akut foglalkoztatási válság, magas munkanélküliségi ráta, rossz infrastruktúra, nehéz megközelíthetőség, szegénység, elvándorlás, és tartós gazdasági regresszió.

Az is fontos kérdés, hogy mennyi **időt töltöttek** a munkaerőpiactól távol **munkanélkülként**. Ebben a kérdéskörben csak azt a 61 fő válasza került kiértékelésre, akik voltak már álláskereső.

A fővárosi **lakhelyű** válaszadók jelentős többsége (37 főből 28 fő) kevesebb, mint fél év alatt talált új munkát. A falun lakók közül a válaszadók közül, a nagyközségek vizsgált lakosai közül a többségnek már akár egy évet is munkanélkülként kellett tölteniük. A fővárosi lakhelyű válaszadók közül nagyon kis arányban (9 fő) voltak, akik több mint fél év után találtak újra munkát, miután munkanélküliek lettek.

Ennek az az oka, hogy a fővárosban több a munkalehetőség, így hamarabb el tudnak ismét helyezkedni, még akkor is, ha nem a képesítésüknek megfelelő területen találnak munkát. A főváros és a vidék kapcsolata – egyben eltérései is – abszolút leképeződik.

**A munkanélküliség hossza a lakóhely függvényében
(fő)**



8. ábra: A munkanélküliség hossza a lakóhely függvényében

Forrás: Saját kutatás (2012)

A válaszadók **végzettségét** vizsgálva az eredmények alapján az orvos-, egészségtudományi és sporttudományi diplomával rendelkezőket érintette a legkevésbé a munkanélküliség. A műszaki végzettségűek közül is kisebb arányban élték még ezt az élethelyzetet. A gazdasági diplomával rendelkezők közel egyharmada volt már álláskereső.

9. táblázat: A válaszadók végzettségének tudományterületenkénti megoszlása és a munkanélküliség tapasztalata

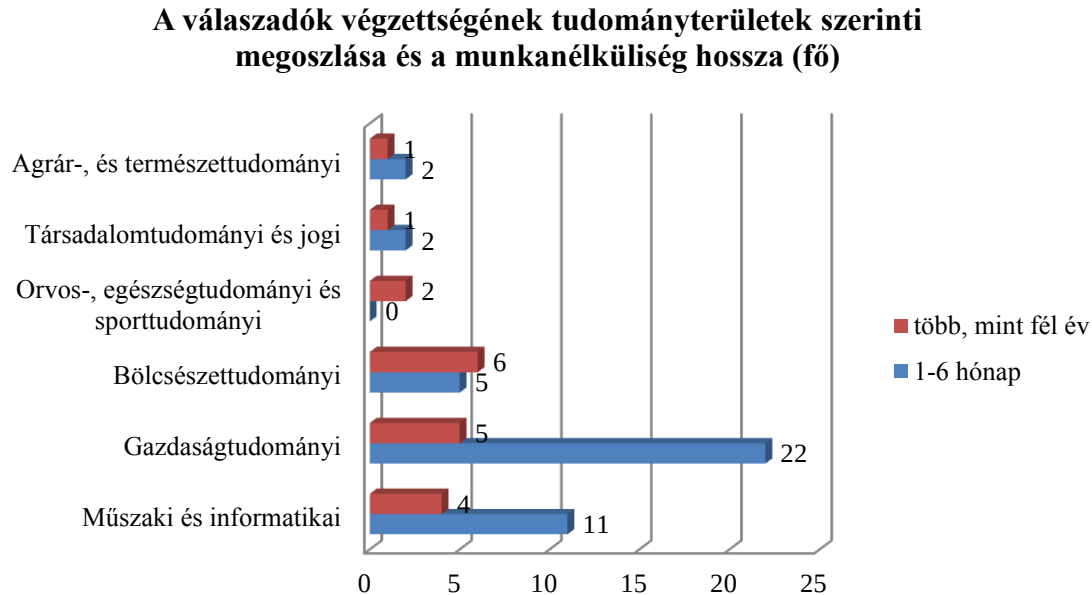
		Volt-e munkanélküli (fő)		Összesen
		igen	nem	
Tudomány- területek	Műszaki	9 14,1%	55 85,9%	64 100,0%
	Gazdaságtudományi	27 27,8%	70 72,2%	97 100,0%
	Bölcsészettudományi	11 20,4%	43 79,6%	54 100,0%
	Informatikai	6 20,0%	24 80,0%	30 100,0%
	Orvos-, egészségtudományi és sporttudományi	2 8,7%	21 91,3%	23 100,0%
	Társadalomtudományi és jogi	3 15,0%	17 85,0%	20 100,0%
	Agrár-, és természettudományi	3 21,4%	11 78,6%	14 100,0%
	Összesen	61 20,2%	241 79,8%	302 100,0%

Forrás: Saját kutatás (2012)

Felvetődik a kérdés, hogy a gazdaságtudományi végzettségűeknél miért ilyen magas az arány, ami további vizsgálatokat, adatfelvételt igényel.

A gazdaságtudományi diplomával rendelkezők (27 főből 22 fő) és a műszaki, informatikai végzettségűek közül (15 főből 11 fő) 1-6 hónap alatt újra visszatért a munkaerőpiacra, mindössze 5 főnek, a műszaki, informatikai diplomások közül 4 főnek volt szükséges tovább keresni az új munkát. Az orvos-, egészség-, és sporttudományi végzettségűek (2 fő) több mint egy évig voltak munkanélküliek.

A gazdasági és műszaki végzettség piacképes végzettség, így ők hamarabb találtak újra munkát. A bölcsész tudományi diploma már kevésbé mutatkozik piacképesnek, hiszen nehezebb vele elhelyezkedni.



10. ábra: A válaszadók végzettségének tudományterületek szerinti megoszlása és a munkanélküliség hossza

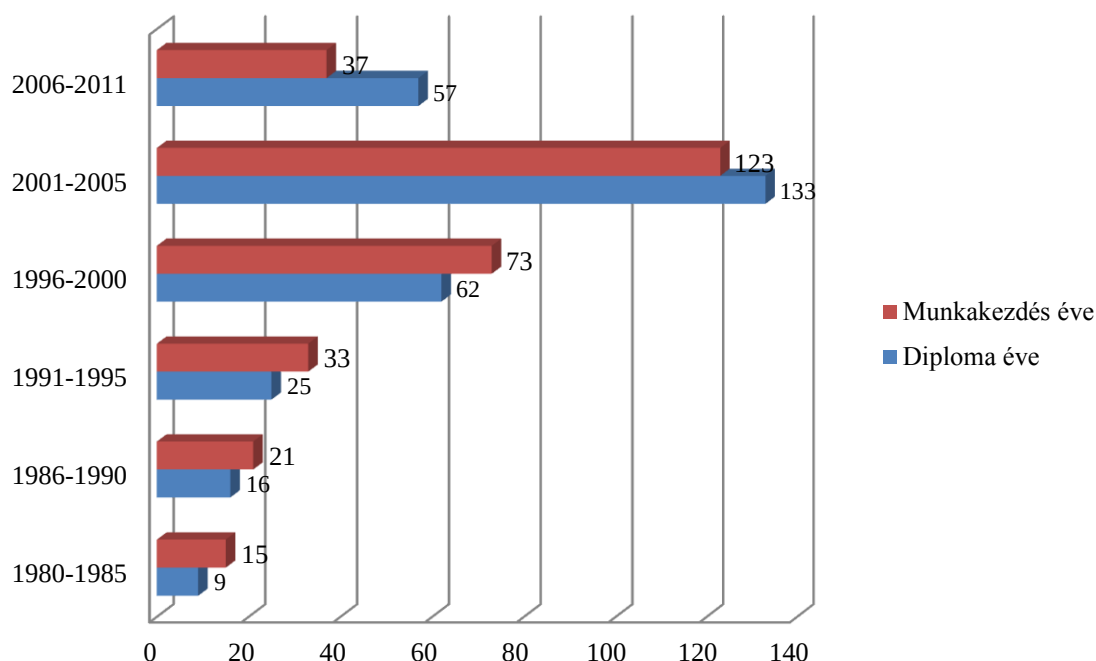
Forrás: Saját kutatás (2012)

Ezen túl a válaszadók **nyelvismerete** is a vizsgálati szempont volt. A válaszadók idegen nyelv ismeretét két fő csoportra lehet osztani: angol és egyéb (német, orosz, francia, olasz). Valószínűsíthető, hogy a válaszadók nyelv ismerete és a megtapasztalt munkanélküli élethelyzet összefüggést mutat, azonban a kutatásunk nem támasztja alá azt a feltételezést, miszerint az angol nyelven tudók a munkaerőpiacon komparatív előnnyel rendelkeznek a más nyelven beszélőkkel szemben.

A munkakezdés és az diploma megszerzésének időszakaszairól az állapítható meg, hogy 1980 és 2000 között a munkába állók száma folyamatosan több mint a diplomát szerzők száma. 2000-től viszont cserélődnek az arányok. 2001-2005 között a diplomát szerzők száma 133 fő, viszont munkába 123 fő állt ebben az időintervallumban. A 2006-2011 között végzők közül (57 fő), mindössze 37 fő állt ekkor munkába.

Ez a bolognai folyamattal is magyarázható, illetve a munkavállalók levelező képzés keretében is szerezhettek diplomát munkavégzés mellett.

**A képzés és munkaerőpiac illeszkedése, adott időszakban
munkába állók és végzettek száma (fő)**



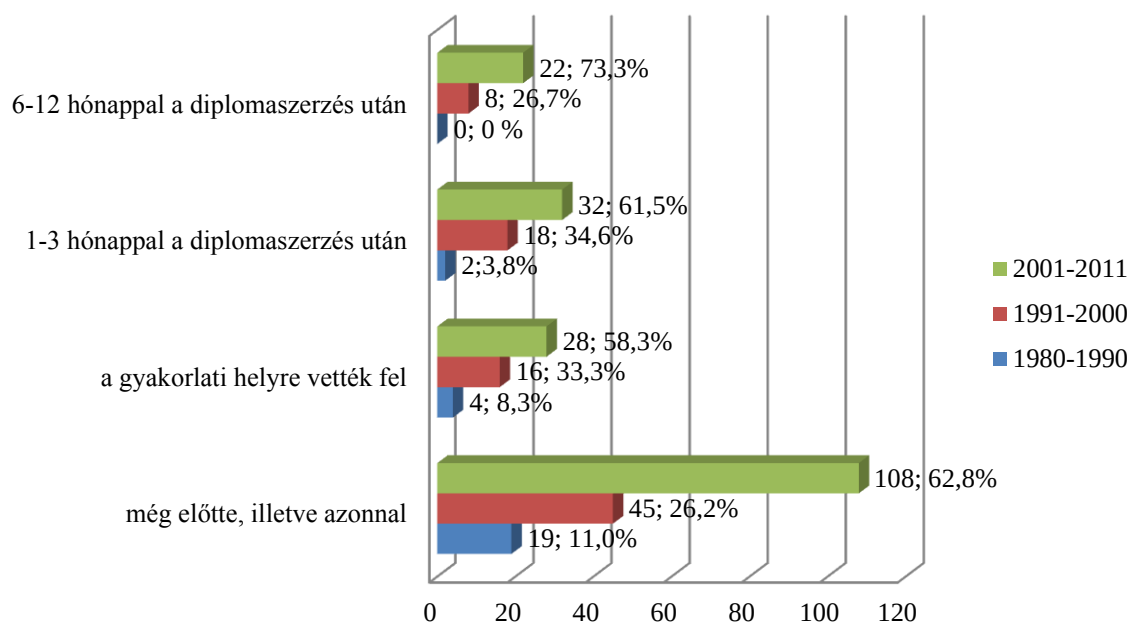
**11. ábra: A képzés és munkaerőpiac illeszkedése, adott időszakban munkába
állók és végzettek száma**

Forrás: Saját kutatás (2012)

2001-2011 között diplomát szerzők (190 fő) közül 108 főnek (62,8%) már előtte volt munkaviszonya vagy azonnal talált munkát. Ugyanez mondható el a másik két időszakasról. 32 fő (61,5%) a diplomaszerzést követő 1-3 hónap alatt elhelyezkedett 2001 és 2011 között. 1980-90 között a válaszadók többsége szintén azonnal vagy már előtte is dolgozott, illetve a gyakorlati helyen sikerült munkaviszonyt létesíteni.

A **diploma megszerzésének éve és az elhelyezkedés között** szignifikáns összefüggés van. Az egyes időintervallumok arányaiban nem nagy az eltérés, a fentebb kiértékelt táblázatban (8. sz. ábra) azt az eredményt kaptuk, hogy 2000-től kevesebben helyezkedtek el, mint amennyiben diplomát szereztek. Ez azzal magyarázható, hogy többen már a diplomaszerzést megelőzően is dolgozhattak, vagyis levelező képzésben vettek részt.

A diploma megszerzésének ideje és a munkába állás lehetőségei alapján elhelyezkedettek száma (fő)



12. ábra: A diploma megszerzésének ideje és a munkába állás lehetőségei alapján elhelyezkedettek száma

Forrás: Saját kutatás (2012) (A Chi-négyzet *** szinten szignifikáns)

Az 3. melléklet alapján megállapítható, hogy azok, akik már dolgoztak, mielőtt diplomát szereztek, többnyire ismerősökön, családtagokon, barátokon keresztül helyezkedtek el (45,3%). Ennél a csoportnál sikeres pályázás jelentett, hogyha több céghez is elküldték az önéletrajzukat (34,4%). Az álláskeresés legsikertelenebb formájának bizonyult az állásbörzén (4,7%) és a munkaügyi központon keresztül megvalósuló pályázás, illetve a fejező cég által történő megkeresés (4,7%).

A válaszadók közül a többség (108 fő) a diplomaszerzést követően azonnal talált munkát, és ebben többnyire szintén az ismerősök, családtagok, barátok segítettek (47,2%). Legkisebb mértékben volt hatékony forma a munkaügyi szervezeten (3,7%) és a magán munkaközvetítőn vagy fejezőcégen keresztül történő keresés.

A gyakorlati helyre felvételt nyert válaszadók – a mostanra már – munkahelyet többnyire szintén ismerősökön, családon keresztül találta (41,7%), illetve több helyre is beküldte önéletrajzát (37,5%).

Azok a válaszadóknak, akiknek a diplomaszerzés után 1-3 hónappal sikerült elhelyezkedni, a leggyakoribb esetben több helyre is beadták önéletrajzukat (48,1%), illetve szintén hangsúlyos volt a család, ismerősök, barátok szerepe (42,3%). Fejvadász cég mindössze egy esetben kereste meg a válaszadót.

A diplomaszerzés után 1 évvel elhelyezkedők 66,7%-ának úgy sikerült munkát találni, hogy több helyre is elküldte az önéletrajzát. A következő nagy segítséget a rokonok, a barátok, ismerősök (41,7%) és az Internet (41,7%) jelentette. Fejvadász cég kevésbé kereste meg őket (4,2%), illetve újsághirdetésen keresztül sem tűnt sikeresnek az elhelyezkedés (12,5%).

A **munkakeresés, elhelyezkedés formái** közül az internet egyre inkább előtérbe került, mint egy új összekötő híd a munkáltató és a munkavállalói kínálati oldal között. Egy évvel a diplomaszerzés után a munkakeresés leghatékonyabb formája az interneten történő jelentkezés lett (50%).

A 30-35 évesek közül 48 főnek (19,2%) a jelenlegi munkahely egyben az első munkahelye is. a 46-50 évesek is hasonló arányt képviselnek (15,4%).

13. táblázat: A válaszadók kora összefüggésben azzal, hogy hányadik munkahelyén dolgozik

		Hányadik munkahelye (fő)			Összesen
		Első	2-4	5 vagy annál több	
Korkategóriák	30-35 éves	48	125	9	182
	36-40 éves	14	41	10	65
	41-45 éves	2	19	8	29
	46-50 éves	2	16	8	26
Összesen		66	201	35	302
A Chi-négyzet *** szinten szignifikáns.					

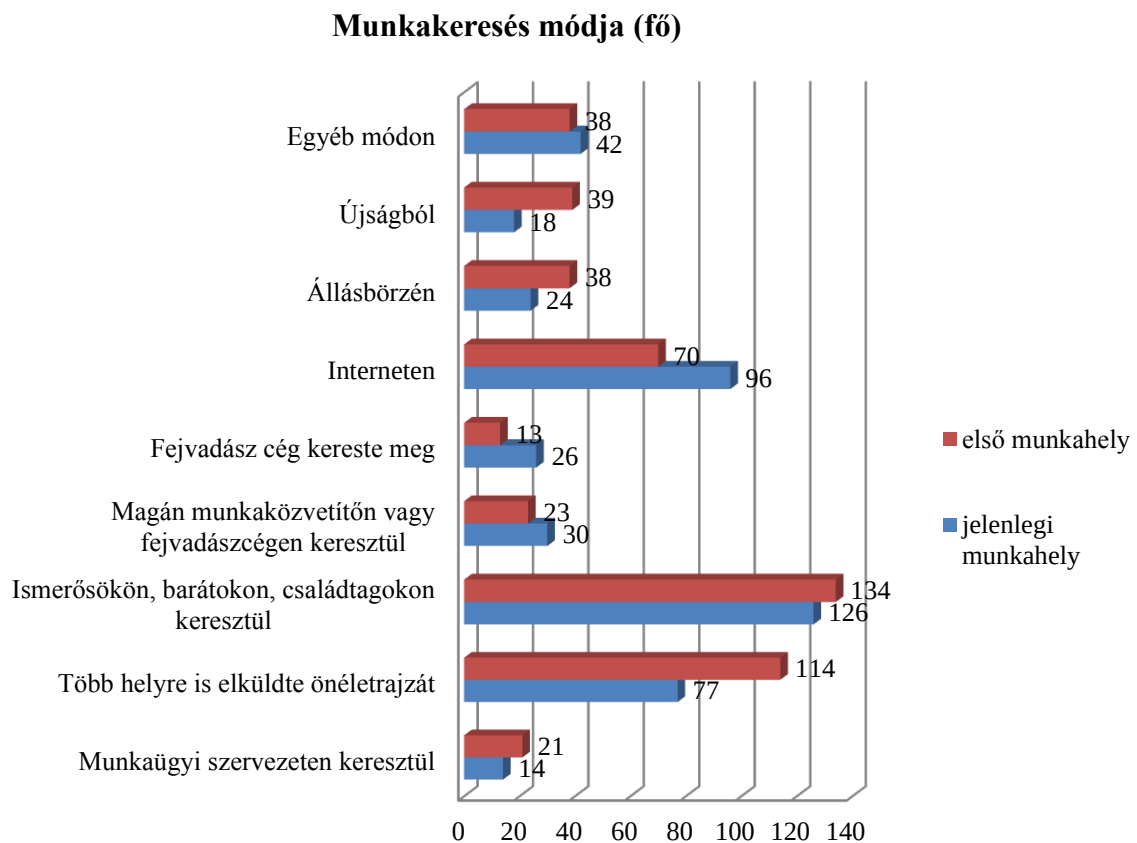
Forrás: Saját kutatás (2012)

Ahhoz képest, hogy a 30-35 évesek fiatalabbak 15-20 évvel (ez az első munkahelyük) a 46-50 éveekkel nem nagy az eltérés. Ezek a korcsoportok jelentik a két végletet, itt feltételeznénk, hogy a legmarkánsabb különbségek tapasztalhatóak lesznek a két véglet között, hiszen a 30-35 évesek a koruknál fogva nagyobb arányban is dolgozhatnak az első munkahelyükön. Tehát az aránybeli különbségek elhanyagolhatóak, ami további vizsgálatokat is igényelhet.

Az **első és jelenlegi munkahely keresés módja** összehasonlításakor mindkét esetben a legkimagaslóbb értéket az ismerősökön keresztül történő elhelyezkedés kapta. A válaszadók legkevésbé fejtárgy cégén keresztül tudtak elhelyezkedni (13 fő), mikor az első munkahelyükre pályáztak. Az jelenlegi esetén a legkevésbé hatékonyan a munkaügyi szervezeten keresztül (14 fő) történő munkakeresés bizonyult.

A kitöltők válasza alapján a több helyre beadott önéletrajz, a munkaügyi szervezetek, újsághirdetés és állásbörze segítségével napjainkra csökkent az álláskeresés sikeressége. Nőtt a magán munkaközvetítőn és az interneten keresztül történő elhelyezkedés eredményessége.

Tehát az elhelyezkedés sikerességére a legnagyobb hatással az ismerősök, családtagok és a barátok voltak és a jelenben is ugyanez mondható.



14. ábra: Az első és a jelenlegi elhelyezkedés előtt álláskeresés módja

Forrás: Saját kutatás (2012)

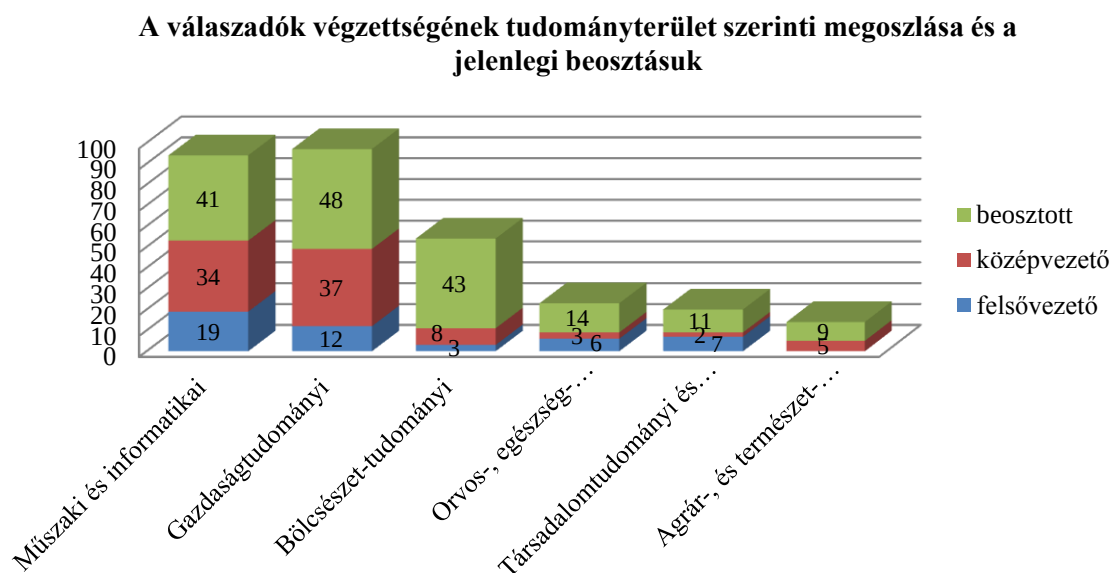
A **munkavégzés helyét** vizsgálva kiderült, hogy a legtöbb válaszadónak az első munkahelye is és a jelenlegi is Budapesten volt, a válaszadók többsége is ebből a régióból

származik. Az első munkakörét 8 fő külföldön látta el, illetve 11 fő jelenleg is külföldi munkát végez.

A válaszadók **végzettségét a beosztásuktól függően** vizsgálva erős szignifikáns összefüggést mutat.

A legtöbb felsővezetői beosztású a műszaki és informatikai végzettségű válaszadó között van. Itt az adatok némi torzulást mutathatnak, mert a kiértékelésnél megfigyelhető volt, hogy a magánvállalkozók nagy része felsővezetőnek ítélte meg magát.

Tehát a műszaki és informatikai diplomával rendelkezőknek van a legnagyobb esélyük a munkahelyükön magasabb pozíciót elérniük, s erre a legkevesebb esélyt a bölcsész végzettségűek körében van.



15. ábra: A válaszadók végzettségének tudományterület szerinti megoszlása és a jelenlegi beosztásuk

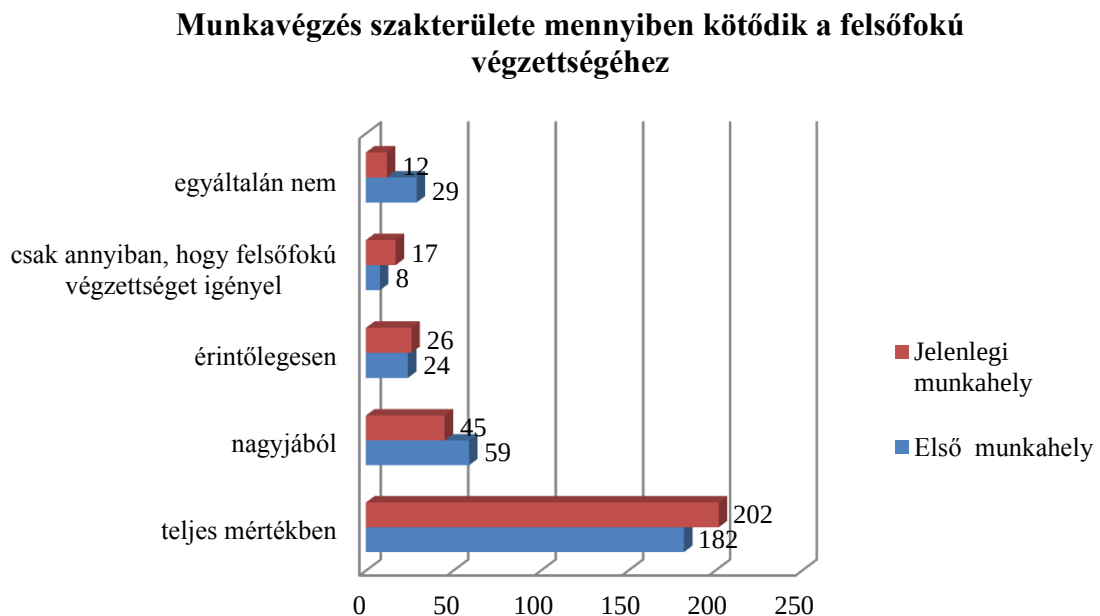
Forrás: Saját kutatás (2012). A Chi-négyzet *** szinten szignifikáns

Nagyon fontos szempont, hogy a **munkaköri feladatok mennyire kötődnek a válaszadók diplomájához.**

Az első és a jelenlegi munkavégzés feladataihoz a diploma többnyire teljes mértékben kötődik – első munkahely esetében 182 (60,3%) fő, jelenlegi esetében 202 (66,9%) fő válaszolta. Az első munkakör 29 fő (9,6%) szerint egyáltalán nem kötődött a

felsőfokú végzettségéhez, ami a harmadik legmagasabb a válaszok számát tekintve. A jelenlegi esetében 12 fő (3,9%) jelölte ugyanezt.

Alapvetően drasztikusan kiugró eltérés nincs a két időszak között. Tehát jelenleg és régen is szakmájuknak megfelelő munkakörben dolgoztak.



16. ábra: Munkavégzés szakterülete mennyiben kötődik a felsőfokú végzettségéhez

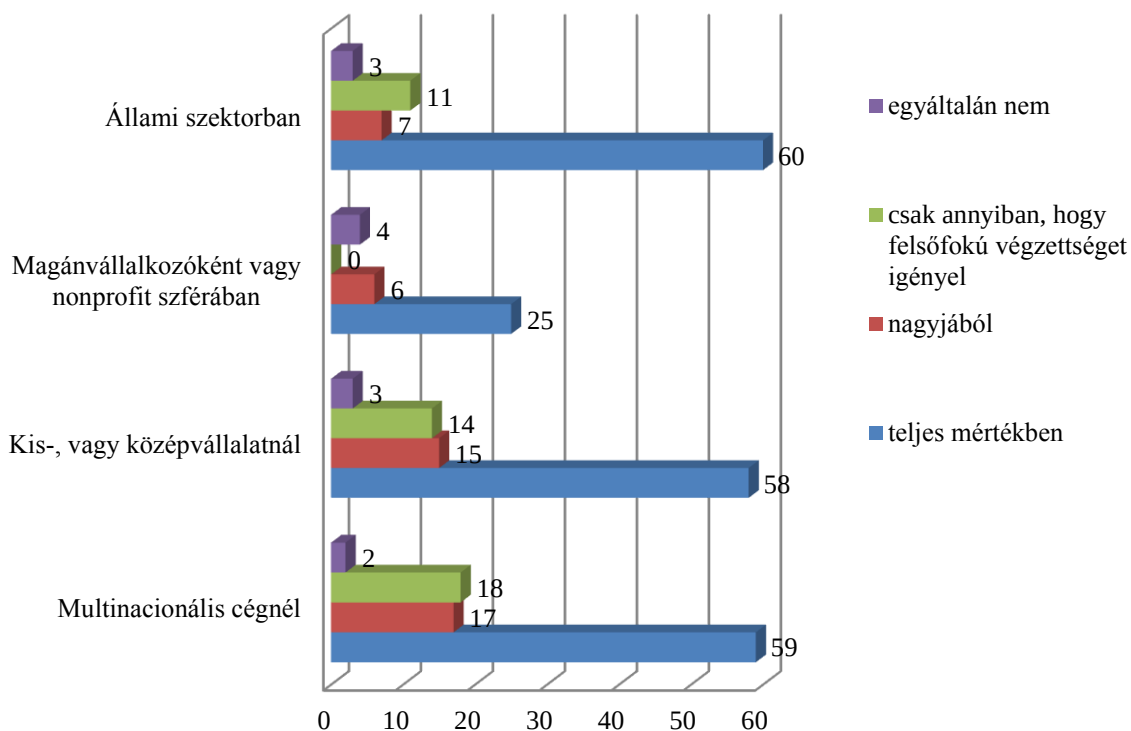
Forrás: Saját kutatás (2012)

A válaszadók **diplomájának kötődését a jelenlegi munkahely jellege alapján** is meg lehet vizsgálni.

A multinacionális vállalatnál dolgozók közül 59 főnek (61,5%), a kis- vagy középvállalkozásnál 59 főnek (64,4%), a magánvállalkozóként vagy nonprofit szférában 25 főnek (71,4%), az állami szektorban 60 főnek (74,1%) teljes mértékben megfelelő a diplomája a munkakörének. Kevés esetben fordul elő, hogy egyáltalán nem illeszkedik a diplomája a munkaköréhez. A válaszadók közül kevesen gondolják úgy, hogy egyáltalán nem illeszkedik a diploma az általuk betöltött álláshoz; az multinacionális cégnél 2 fő (2,1%), a kis-közép vállalkozásoknál 3 fő (3,3%), az állami szférában 4 fő (11,4%), a magánvállalkozóként, illetve a nonprofit szférában 3 fő (3,7%) munkavállaló.

Tehát az arányokat tekintve kevés a jelentősége a jelenlegi munkahely jellegének a diploma kötődéséhez.

A diploma kötődése, megfelelése a jelenlegi munkahelynél, formájától függően (fő)



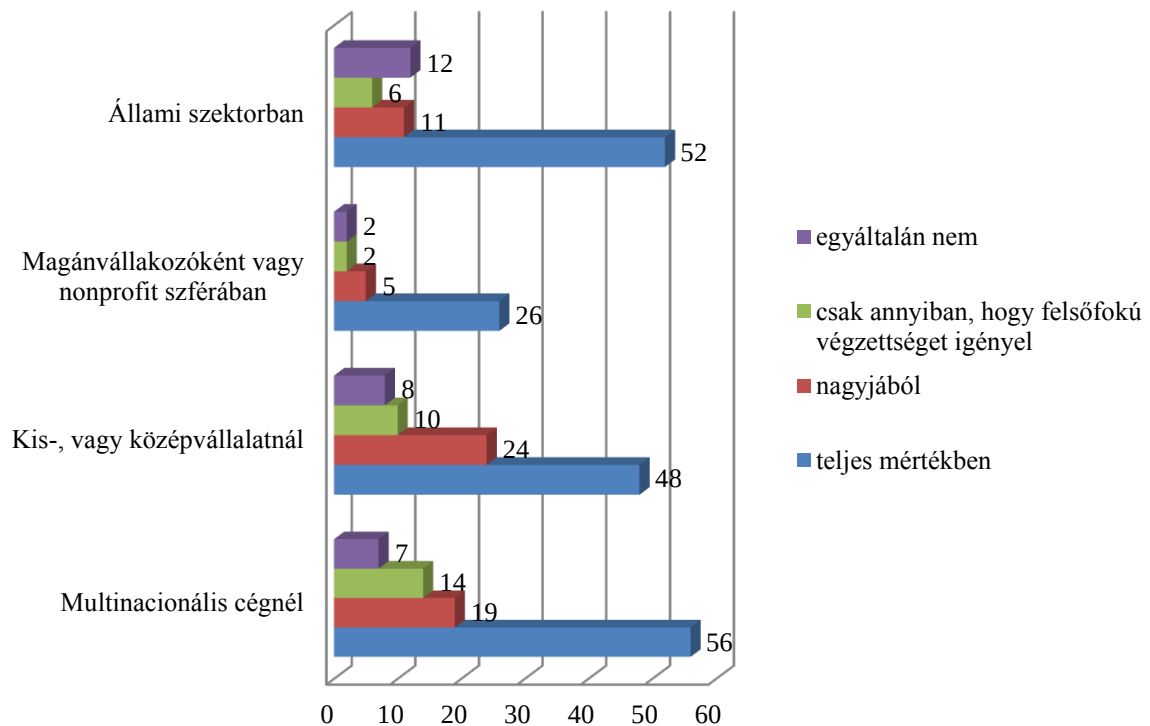
17. ábra: A diploma kötődése, megfelelése a jelenlegi munkahelynél, formájától függően

Forrás: Saját kutatás (2012). A Chi-négyzet NS.

Az **első munkahely diplomának való megfelelése** is hasonlóképpen alakul; a multinacionális vállalatnál dolgozók közül 56 főnek (53,8%), a kkv-knál munkát vállalóknál 48 főnek (53,3%), a magánvállalkozók és a nonprofit szférában dolgozók esetében 26 főnek (74,3%), az állami szektorban dolgozók közül 52 főnek (64,2%) teljes mértékben megfelelt a diplomája az akkori munkahelyén ellátott munkakörnek. Szintén csekély arányban nyilatkozták azt, hogy egyáltalán nem kötődött a diploma az első munkahelyen végzett feladatokhoz (7 fő – 7,3%; 8 fő – 8,9%; 2 fő – 5,7%; 12 fő – 14,8%).

Ez esetben is elmondható, hogy nem befolyásolja a diploma kötődését az első munkahely jellege.

A diploma kötődése az első munkahelynél, a munkahely formájától függően (fő)



18. ábra: A diploma kötődése az első munkahelynél, a munkahely formájától függően

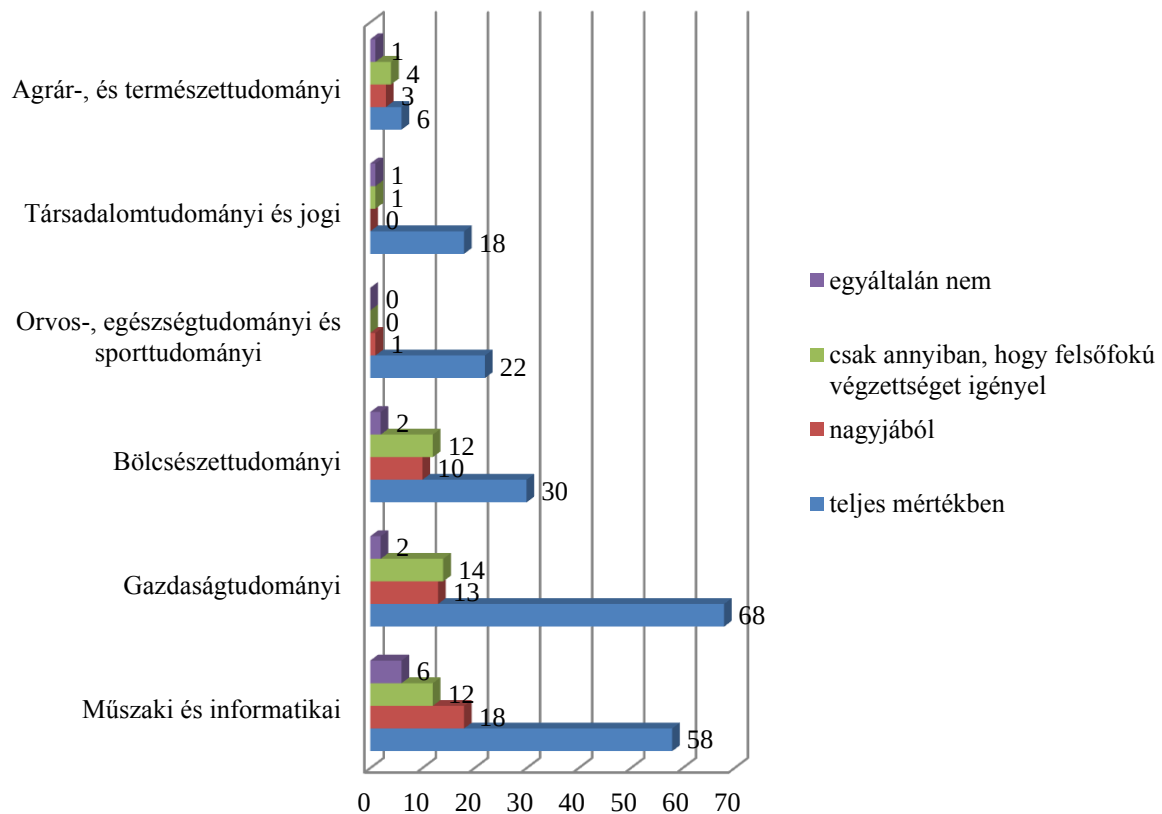
Forrás: Saját kutatás (2012). A Chi-négyzet NS.

A diploma és a jelenlegi munkahely kapcsolatát tovább vizsgálva a végzettséggel való összefüggésből kiderül, hogy a legnagyobb arányban az orvos-, egészségtudományi és sporttudományi diplomával rendelkező válaszadók (22 fő; 95,7%) végeznek a diplomájuknak megfelelő munkát. Ezt követi a társadalomtudományi és jogi végzettségű válaszadók, hiszen 90%-uk (18 fő) dolgozik olyan munkakörben, amely teljesen megfelel a diplomának. A gazdaságtudományi végzettséggel rendelkezők 70,1%-a (68 fő), a műszaki és informatikai diplomások 61,7%-a (58 fő), a bölcsész végzettségűek 55,6%-a (30 fő), az agrár- és természettudományi diplomával rendelkezők 42,9%-a (6 fő) nyilatkozta azt, hogy a diplomája teljes mértékben összhangban a végzett munkával.

A válaszadók nagyon csekély arányban ítélik meg úgy, hogy a jelenlegi munkakörük elvégzéséhez nincs – vagy nem erre a – szakmai diplomára van szükség,

tehát egyáltalán nincs összhangban. Tudományterületenként ezek a válaszok arányaiban nem érik el a 8%-ot sem.

A diploma kötődésének mértéke a jelenlegi munkahelynél a végzettség alapján (fő)



19. ábra: A diploma kötődése a jelenlegi munkahelynél, és a válaszadók végzettsége

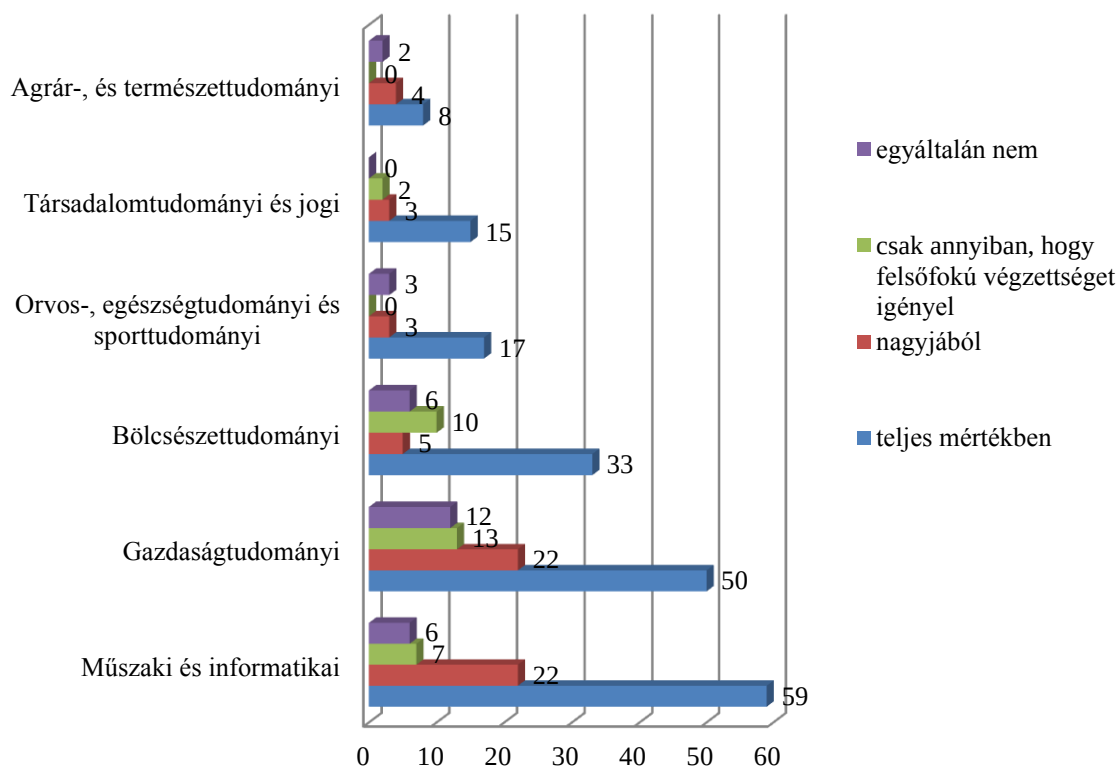
Forrás: Saját kutatás (2012). A Chi-négyzet * szinten szignifikáns.

Az **első munkahelyükön betöltött munkakör és a végzettség** vizsgálatánál már csökkenést mutat a teljes mértékű kötődés aránya.

A válaszadók közül a társadalomtudományi és jogi diplomával rendelkezők aránya a legmagasabb (15 fő; 75%) azok közül, akik úgy ítélik meg, hogy a diplomájuk teljes mértékben megfelelt az elsőként ellátott munkakörnek. Arányokat tekintve ezt követik az orvos-, egészség- és sporttudományi végzettségűek (17 fő; 73,9%), aztán a műszaki és informatikai (59 fő; 62,8%), majd a bölcsészettudományi (33 fő; 61,1%), és a agrár- és természettudományi (8 fő; 57,1%), végül a gazdaságtudományi felsőfokú végzettségűek (50 fő; 51,5%).

Összességén 29 fő (9,6%) ítélte meg úgy az elsőként betöltött munkakört, hogy az egyáltalán nem felel meg a diplomájának. A végzettségeket egyenként vizsgálva szintén nem mutat nagy arányokat, de többen nyilatkoztak így az első munkahelyről, mint a jelenlegiről.

A diploma kötődésének mértéke az első munkahelynél a végzettség alapján (fő)



20. ábra: A diploma kötődése az első munkahelynél, és a válaszadók végzettsége

Forrás: Saját kutatás (2012). A Chi-négyzet NS.

A válaszadók átlagosan 4,61-es értékre osztályozták azt, hogy **biztos a jelenlegi munkájuk**. Ezen belül is a férfiak kis mértékkel, de biztonságosabbnak gondolják, mint a nők.

21. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy mennyire érzik biztosnak a jelenlegi állásukat (nem alapján)

Neme	Átlag (1-6 skála)	N (fő)	SD (szórás) ²	Anova ³
férfi	4,63	137	1,260	NS
nő	4,60	165	1,277	
Összesen	4,61	302	1,268	

Forrás: Saját kutatás (2012)

Ez azt jelenti, hogy nem teljes mértékű a biztonság (6-os érték), de egyértelműen stabilnak ítélik meg a pozíciójukat.

A biztonságos pozíciót a tudományterület szerint kategorizált végzettséggel együtt vizsgálva azt az eredményt kapjuk, hogy a természettudományi végzettségűek érzik a legstabilabbnak az állásukat, őket követik 4,75-ös értékkel a műszaki diplomások és 4,72-vel a gazdaságtudományi területen végzettek. A pedagógiai diplomával rendelkezők ítélik meg a legkevésbé biztosnak a jelenleg betöltött pozíciójukat.

22. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy mennyire érzik biztosnak a jelenlegi állásukat (végzettség alapján)

Végzettség tudományterület szerint	Átlag (1-6 skála)	N (fő)	SD (szórás)	Anova
Műszaki	4,75	64	1,141	NS
Gazdasági	4,72	97	1,214	
Pedagógiai	4,16	32	1,629	
Informatikai	4,57	30	1,331	
Orvos- és egészségügyi	4,22	18	1,309	
Jogi	4,71	17	1,263	
Bölcsészettudomány	4,68	22	1,359	
Agrártudomány	4,60	5	,548	
Természettudomány	4,78	9	,972	
Sporttudomány	4,40	5	1,517	
Társadalomtudomány	4,67	3	1,155	
Összesen	4,61	302	1,268	

Forrás: Saját kutatás (2012)

² SD = Standard Deviation; a szórás az átlagtól való eltérés középértékét mutatja meg

³ Az Anova teszt megmutatja, hogy van-e szignifikáns összefüggés, ha igen, milyen erősségű

Tehát a természet, műszaki és gazdaságtudományi terület szerzett diplomával történő elhelyezkedés biztonságosabb munkakörben lehetséges, mint pedagógiai oklevéllel.

A **kereset mértéke** is nagymértékben hozzájárul az elégedettséghez. Az összes válaszadó átlagosan 4,07-es értékű elégedettséget konstatált. Következésképp ebben a kérdésben is egyértelműen inkább elégedettek a fizetésük mértékével.

A végzettséggel összevetve a kereset változóját szignifikáns összefüggés látható, tehát van kapcsolat a két faktor között. A vizsgálatból kiderült az informatikai végzettséggel rendelkezők 4,43-as értékkel elégedettek a keresetükkel, szorosan őket követik a műszaki és a gazdasági diplomások is. A pedagógiai végzettségűek viszont egyértelműen alacsonynak ítélik meg a fizetésüket (2,59-es értékkel, ami már az elégedetlen kategóriák egyike).

23. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy mennyire magas a keresetük mértéke (végzettség alapján)

Végzettség tudományterület szerint	Átlag (1-6 skála)	N (fő)	SD (szórás)	Anova
Műszaki	4,42	64	1,206	Szig ⁴
Gazdasági	4,39	97	1,279	
Pedagógiai	2,59	32	1,365	
Informatikai	4,43	30	1,305	
Orvos- és egészségügyi	3,78	18	1,263	
Jogi	3,88	17	1,269	
Bölcsészettudomány	3,77	22	1,478	
Agrártudomány	3,60	5	1,140	
Természettudomány	4,22	9	1,202	
Sporttudomány	3,40	5	,894	
Társadalomtudomány	4,33	3	,577	
Összesen	4,07	302	1,382	

Forrás: Saját kutatás (2012)

Tehát az informatikai, műszaki, gazdaságtudományi területen szerzett diplomával történő elhelyezkedés esetén magasabb keresetre számíthat a munkavállaló.

⁴ *** szinten szignifikáns

Nemek szerinti bontásban is érdemes megfigyelni a **kereset mértékét**, hiszen a két változó között szintén szignifikáns összefüggés van. A férfiak magasabbnak ítélték meg a keresetüket, mint a nők.

24. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy mennyire magas a keresetük mértéke (nem alapján)

Neme	Átlag (1-6 skála)	N (fő)	SD (szórás)	Anova
férfi	4,28	137	1,381	Szig. ⁵
nő	3,89	165	1,362	
Összesen	4,07	302	1,382	

Forrás: Saját kutatás (2012)

Tehát a táblázatból az a következtetés vonható le, hogy férfiak egyértelműen magasabb fizetést kapnak, mint a nők.

A munkahelyen betöltött pozíció kapcsán felmerül, hogy mennyire kedvezőek **előmeneteli lehetőségek**, milyen eséllyel léphetnek felfelé a ranglétrán.

A válaszadók együttesen 3,72-es eredménnyel értékelték azt, hogy kedvezőek az előrejutás lehetőségei a munkahelyükön. Ez az érték is még az elégedettséget fejezi ki, habár alacsonyabb mértékben, mint az előző mérőszámok. A férfiak kedvezőbbnek érzik, mint a nők, viszont az eltérés nem látványos.

25. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy mennyire kedvezőek az előmeneteli lehetőségek a munkahelyükön (nem alapján)

Neme	Átlag (1-6 skála)	N (fő)	SD (szórás)	Anova
férfi	3,81	137	1,422	NS
nő	3,64	165	1,473	
Összesen	3,72	302	1,450	

Forrás: Saját kutatás (2012)

Az üvegplafon-elmélet alapján a nők sokkal kedvezőtlenebbnek ítélnék meg az előremeneteli lehetőségeket, viszont a két változó között nincs szignifikáns összefüggés, ezért összesen kell értelmezni.

⁵ * szinten szignifikáns

Ugyanezt a tényezőt **korkategóriák** szerint is lehet vizsgálni, melyek között számottevő összefüggés van. A 30-35 évesek a 3,91-es érték szerint, jó lehetőségek kínálóknak a ranglétrán való feljebbjutáshoz. Ezt kevésbé gondolják így a 46-50 évesek, mivel ők már valószínűleg a karrierjük csúcsát elérték vagy nem is céljuk feljebb jutni.

26. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy mennyire kedvezőek az előmeneteli lehetőségek a munkahelyükön (nem alapján)

Korkategóriák	Átlag (1-6 skála)	N (fő)	SD (szórás)	Anova
30-35 éves	3,91	182	1,381	Szig. ⁶
36-40 éves	3,60	65	1,609	
41-45 éves	3,34	29	1,446	
46-50 éves	3,12	26	1,306	
Összesen	3,72	302	1,450	

Forrás: Saját kutatás (2012)

Ez utóbbi csoportról valószínűsíthető, hogy ők már a karrierjük csúcsát elérték vagy nem is céljuk feljebb jutni.

A válaszadóknak lehetőségük volt értékelni, hogy mennyire **piacképes a diplomájuk**. Összesen 4,76-os értékkel piacképes a végzettségük, ami szintén az elégedettséget tükrözi.

Nemek szerinti bontásban a két tényező között szignifikáns összefüggés van. A férfiak közel 5-ös (4,99-es) értékkel piacképesnek ítélik a végzettségüket. Míg a nők ugyanezt 4,56-ra értékelték.

27. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy piacképes végzettségük van (nem alapján)

Neme	Átlag (1-6 skála)	N (fő)	SD (Szórás)	Anova
férfi	4,99	137	1,269	Szig. ⁷
nő	4,56	165	1,441	
Összesen	4,76	302	1,380	

Forrás: Saját kutatás (2012)

Jól látszik, hogy a férfiak a diplomájukat értékesebbnek vélik a munkaerőpiacon, mint a nők.

⁶ * szinten szignifikáns

⁷ ** szinten szignifikáns

A **piacképes végzettséget érdemes végzettség szerinti** összefüggésben is vizsgálni, közöttük erős szignifikáns összefüggés van.

A gazdaságtudomány területén diplomázott válaszadók közel (5,24-es értékkel) teljesen piacképesnek vélik a diplomájukat. A számok tekintetében szorosan követik őket a műszaki és informatikai végzettségűek (5,21-es értékkel). Az orvos, egészség- és sporttudományi végzettséggel rendelkezők 4,70-es értékkel pontozták a piacképes végzettséget, de ez a szám is egyértelműen az elégedettség felé mutat. A bölcsész tudományterületen végzettek érzik a munkaerőpiacon legkevésbé érvényesíthetőnek a diplomájukat, de ők is még az elégedettség pozitív intervallumán mozognak.

28. táblázat: A válaszadók véleménye arról, hogy piacképes végzettségük van (végzettség alapján)

Végzettség tudományterület szerint megoszlása	Átlag (1-6 skála)	N (fő)	SD (szórás)	Anova
Műszaki és informatikai	5,21	94	1,076	Szig. ⁸
Gazdaságtudományi	5,24	97	,839	
Bölcsészettudományi	3,26	54	1,616	
Orvos-, egészség- és sporttudományi	4,70	23	1,259	
Társadalomtudományi és jogi	4,55	20	1,356	
Agrár-, és természettudományi	4,57	14	1,399	
Összesen	4,76	302	1,380	

Forrás: Saját kutatás (2012)

Tehát a műszaki és informatikai és gazdaságtudományi diplomák piacképes oklevelek, ezzel szemben a bölcsészettudomány területén végzettek ezt már kevésbé mondhatják, viszont jelen kutatásban ők is elégedettnek mondhatók.

⁸ ***szinten szignifikáns

6. ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A munkanélküliség az egyik legmarkánsabb hozadéka volt a rendszerváltásnak, ezért elengedhetetlen a vizsgálatban is kitérni rá. Több nő volt már álláskereső státuszú, mint férfi. A korosztályokat tekintve a 30-35 és a 46-50 évesek között ebben a kérdésben nem mutatkozott nagy eltérés, hasonló arányban voltak munkanélküliek.

Csehné (2012) tanulmányában arról számolt be, hogy a munkakeresés időszaka kitolódott, egyre tovább maradnak távol a munkaerőpiactól a munkanélküliek, a pályakezdők pedig egyre nehezebben tudnak érvényesülni.

Ugyanezt a kérdés a lakóhely összefüggésében vizsgálva a centrum és a periféria ellentétes jellemzői itt is fellelhetők; a fővárosban kis arányú válaszdó volt munkanélküli és hamarabb is el tudtak helyezkedni. Demkó – Frey – Gács (2001) szerzők munkájában is hasonló eredmény olvasható, a közép-magyarországi régió ebben a tekintetben mindig kedvezőbb helyzetben volt az alföldi régiókkal szemben,

Az orvos-, egészség-, sporttudományi végzettségűek szintén kisebb arányban tapasztalták meg a munkanélküliséget. Ugyanez tapasztalható a műszaki és informatikai diplomával rendelkező munkavállalók között, viszont a gazdasági végzettségűek egy harmada volt már álláskereső. A bölcsészek magas arányban csak félév után, egy év elteltével találtak újra munkát, viszont a gazdasági, műszaki, informatikai diplomásoknak ehhez többnyire 1-6 hónap is elég volt.

A diplomaszerzés és a munkakezdés időintervallumait vizsgálva az derül ki, hogy 1980-2000-ig több a munkába álló, mint a diplomaszerző, viszont 2000 után ez az arány megfordult. Ennek több oka is lehet; többen vettek részt levelező képzésben, így ők már a diploma megszerzése előtt is dolgoztak. 2001-2011 között 108 fő már előtte is dolgozott, vagy azonnal munkába tudott állni.

Az első munkahelykeresés és az elhelyezkedés összességében azt az eredményt mutatja, hogy minden esetben leginkább az ismerősök, családtagok, barátok segítettek az elhelyezkedésben.

Az is a vizsgálat fókuszpontjában állt, hogy a koruk szerint hányadik munkahelyen dolgoznak jelenleg. Itt a két szélső korkategória mutat - meglepően - hasonló eredményeket, nincs nagy eltérés abba, hogy a 30-35 évesek hasonlóan arányban dolgoznak az első, illetve a 2-4. munkahelyükön, mint a 46-50 évesek.

Tehát igazolódni látszik, hogy az eltelt időszak általános munkaerő-piaci jellemzőit a felsőoktatási intézményekből kikerülő diplomás munkavállalók is magukon viselik.

A munkaerőpiac folyamatos alakulását a technológia rohamos fejlődése, a politikai, a gazdaságban, a társadalomban végbemenő változások befolyásolják. Ebben az esetben is ezekről a folyamatokról van szó, tehát a feltételezés szerint munkaerőpiac változásai miatt jelentős különbség van az első és a jelenlegi munkahelyi elhelyezkedés között.

Az első és a jelenlegi munkakeresés módjai között nem mutatkozott nagy eltérés, a jelenlegi állás keresésénél kisebb mértékben csökkent az újságon, állásbörzén, munkaügyi központon keresztül történő elhelyezkedés, és kevesebben küldték el több helyre az önéletrajzukat, viszont nőtt az interneten keresgélők száma.

A munkavégzés földrajzi helyét vizsgálva sem látható nagy eltérés, a legtöbben mind a két esetben – tehát a jelenleginél és az elsőnél is – Budapesten dolgoznak, mivel a legtöbb válaszadó is itt él, viszont az arányokat összehasonlítva sincs kiugró különbség.

A diploma beosztás kapcsolata szerint a legtöbb felsővezető műszaki, informatikai és gazdaságtudományi végzettséggel rendelkezik, míg a legtöbb bölcsész beosztottként dolgozik.

A végzettséget és a diploma kötődésének mértékét is vizsgáltuk az első és a jelenlegi munkakörnél is. Itt sem tapasztalható eltérés, kis mértékben magasabb az első munkahelynél az az arány, miszerint egyáltalán nem kötődik a diploma a munkahely szakterületeihez.

Az első és a jelenlegi munkahely diplomához való kötődésének mértékét összevetve a munkahely formájával (tehát állami, multinacionális...stb.), a két időszak között nincs nagy különbség. A végzettség alapján is meg lehet vizsgálni; kisebb eltérések vannak. Az első munkahelyi kötődés a gazdaságtudományi diplomával rendelkezők között kisebb volt a diploma teljes megfelelése a jelenleginél. A bölcsész végzettségűek diplomája az első munkahelyről kevesebben ítélték meg azt, hogy kissé vagy egyáltalán nem kötődik a diplomájukhoz, mint a jelenlegi munkakörnél.

A vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy az **első és a jelenlegi elhelyezkedés között nincs nagy különbség**. Vannak eltérések néhány kérdésben, viszont nem kiemelkedőek, így ez a feltételezés megdőlt.

Feltételezhető, hogy függetlenül a munkaerőpiac helyzetétől a diplomás munkavállalók elégedettek a munkaerő-piaci pozíciókkal (a megfelelő szintű önbizalom miatt).

Az értékek alapján az 1 és 3 közé eső mérőszámok jelentenék az elégedetlenséget, illetve a 3,1 és 6 közé eső értékek az elégedettséget.

Minden táblázat átlaga az elégedettség pozitív mértékének intervallumaiba esik. A válaszadók megítélése arról, hogy jelenleg biztos állásuk van 4,61; arról, hogy milyen mértékű a keresetük 4,07, ez utóbbinál. A HVG által végzett kutatás (2012/B) arról számol be, hogy a férfiaknak magasabb a keresetük, mint a nőknek. A végzettségek szerinti keresettel is foglalkozik, amely szerint az informatikai diplomával rendelkezők keresnek a legjobban, a pedagógusok viszont a legrosszabbul. (HVG, 2012/B)

Jelen kutatásban az igazolódik, hogy a gazdasági, műszaki, informatikai végzettségűek magasnak ítélik meg a keresetük mértékét, viszont a pedagógiai diplomás munkavállalók már elégedetlenebbek a fizetésükkel. Nyilvánvalóan nem egyenértékű a fizetés számokban mért értéke azzal, hogy a válaszadó hogyan ítéli meg szubjektíven. További átlag: az előremeneteli lehetőségek milyen mértékben elérhetőek számukra 3,72; és végül arról, hogy piacképes a diplomájuk 4,76.

A vizsgálat által kapott eredmények alapján elmondható, hogy a válaszadók többnyire **elégedettek a munkaerő-piaci pozíciójukkal függetlenül a munkaerőpiac jelen helyzetétől.**

Következtetésként megállapítható, hogy bár a 30-50 éves diplomás munkavállalókat sem kímélték az elmúlt 20 év munkaerő-piaci nehézségei, tudtak alkalmazkodni a megváltozott állapotokhoz. Bár többen nem az eredeti végzettségüknek megfelelő pozícióban dolgoznak, mégis feltalálták magukat, és elégedettek a jelenlegi helyzetükkel, az elmúlt évek válságának ellenére is.

Napjainkban egyre fontosabbá válik a munkaerő-piaci tájékozottság bővítése, a munkaerő-piaci alkalmazkodóképesség növelése, a rugalmasság fokozása. Ennek feltétele a tanulás, amit ma már az egész életen át tartó tanulás szemlélete, a life long learning hat át. A folyamatos ismeretszerzés segít a munkaerő-piaci tájékozódásban, és a munka világában történő eligazodáshoz szükséges készségek, képességek fejlesztésében.

Ehhez nagyon fontos ismerni az oktatás világát, amelyhez nagy segítséget nyújt a pályaaorientációs-tanácsadás. Információval szolgál a megfelelő képzési forma kiválasztásához, életpálya-tervezéshez, esetleg pályamódosításhoz.

A tanácsadás célja az, hogy információt adjon a pályaválasztás vagy pályakorrekció előtt állóknak a választott pálya jelenlegi és jövőbeli helyzetéről, a szükséges készségek fejlesztési lehetőségeiről és módszereiről, továbbá segítséget nyújtson a megfelelő pályaépítési terv kidolgozásához. Mindezt úgy, hogy szem előtt tartsa a munkaerő-piacon egyidejűleg jelenlevő túlkínálatot és hiányt is. Ezzel az egyensúly megteremtéséhez járul hozzá.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

- Csehné Papp Imola (2011): *Foglalkoztatáspolitikai*, TÁMOP - 4.1.2. „Képzés és tartalomfejlesztés hiányszakmák korszerű oktatásához a Szent István Egyetem különböző képzési szintjein” c. projekt keretében készült e-learning tananyag, kézirat, 110 p.
- Csiszárík-Kocsir Ágnes: A gazdasági válság hatására kialakult recesszió érzékelése egy kérdőíves kutatás eredményeinek tükrében. In: *Humánpolitikai Szemle*, 2012/3, 52-60. p.
- Demkó Olivér – Frey Mária – GÁCS Endre (2001): Makrogazdasági helyzetkép: a hazai munkaerőpiac jellemzői, fejlődési trendjei – nemzetközi összehasonlításban. In: *EU-konform foglalkoztatáspolitikai* (szerk.: Frey Mária), OFA, Budapest.
- Elek Lenke (2010): Munkaerőpiac és felsőoktatás: a legbiztosabb a ma még nem is létező szakma! In: *Humánpolitikai Szemle*, 2010/6, 40-44. p.
- Fazekas Károly – Kézdi Gábor (szerk.)(2011): *Munkaerőpiaci Tükör 2011. Foglalkoztatáspolitikai programok hatásvizsgálata*. MTA Közgazdaságtudományi Intézet Országos Foglalkozási Közalapítvány, Budapest.
- Fekete Ilona Dóra (2008): Együttműködés és kapcsolathálók a magyarországi felsőoktatási intézmények között. In: Bajusz et al. (szerk.) (2008): *Professori Salutem*, Doktoranduszok Kiss Árpád Közhasznú Egyesülete, Debrecen.
- Fóti János – Lakatos Miklós (2004): *Foglalkoztatottság és munkanélküliség*, OFA, Budapest.
- HVG (2011): Pénz beszél. Gazdasági képzés a felsőoktatásban. In: *HVG*, 2011/7. 30. sz., 49-65. p.
- Kálmán Zoltán - Lakatos Gyula (2009): A foglalkoztatás és a foglalkoztatáspolitikai problémái. In: *Humánpolitikai Szemle*, 2009/7-8., 28-49. p.
- Koncz Katalin (2000): A foglalkoztatottság növelése és a munkanélküliség csökkenése, *Statisztikai Szemle*, 2000/1, 64-84. p.

- Kozma Tamás – Rébay Magdolna (szerk.) (2008): *A bolognai folyamat Közép-Európában*. ÚMK, Budapest.
- László Gyula (2009): A foglalkoztatáspolitikai befejezetlen paradigmaváltása. In: *Munkaügyi Szemle*, 2009/2, 45-52. p.
- Munkácsy Ferenc (szerk.) (2012): Munkaerő-piaci prognózis készül. Interjú Fazekas Károllyal, az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont főigazgatójával. In: *Munkaügyi Szemle*, 2012/3, 106-110. p.
- Polónyi István: Foglalkoztathatóság, túlképzés, Bologna. In: *Educatio*, 2012/3, 384-401 p.
- Pusztai Gabriella – Szabó Péter Csaba (2008): *The Bologna Process as a Trojan Horse.: Restructuring the Higher Education in Hungary*. (Co-author: P Cs Szabó) EUR ED 40:(2) pp. 85-103.
- Szádvári Lília (2011): Rugalmasság vagy biztonság? Rugalmasság és biztonság! – a munkaerőpiacon. In: *Humánpolitikai Szemle*, 2011/9, 37-39. p.
- Varga Júlia (2010): Mennyit ér a diploma a kétezres években Magyarországon? In: *Educatio*, 2010/3, 370-383. p.

Internetes források

- HVG (2012/A): *Elemzők szerint kedvezően változott a munkaerő-piaci helyzet*. In: http://hvg.hu/karrier/20120828_Elemzok_szerint_kedvezoen_valtozott_a_mun (letöltve: 2012. augusztus 10. 22:00)
- HVG (2012/B): *Az informatikusok viszik haza a legtöbb pénzt*. In: http://hvg.hu/kkv/20120302_diplomas_kereset (letöltve: 2012. szeptember 22. 21:21)
- KSH (2010): *Munkaerő-piaci diszkrimináció*. In: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/merodiszk.pdf> (letöltve: 2012. október 19. 19:26)
- Oláh Judit (2012): *A közfoglalkoztatás, mint munkanélküliség csökkentésének eszköze*. In: <http://www.munkaugyiszemle.hu/kozfoglalkoztat-as-mint-munkanelkuliseg-csokkentese-nek-eszkoze> (letöltve: 2012. október 3. 11:50)

MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET: KÉRDŐÍV

30-50 éves diplomás munkavállalók munkaerőpiaci helyzete

Az Ön adatai:

Neme: férfi nő

Kora:

Lakóhelye: főváros megyeszékhely kisváros nagyközség falu

Végzettsége:..... és szakterülete.....

Diplomája megszerzésének intézménye:.....

Diplomája megszerzésének és munkakezdésének éve:.....

Nyelvismerete: angol, német, orosz, francia, olasz, spanyol,
egyéb:.....

1. A diplomája megszerzése után és a legutóbbi munkahelye esetében hogyan keresett állást? (több választ is bejelölhet)

A keresés módja	Az első munkahelynél	A legutóbbinál
Munkaügyi szervezeten keresztül		
Több helyre is elküldtem az életrajzom		
Ismerősökön, barátokon, családtagokon keresztül		
Magán munkaközvetítőn v fejtadász cégen keresztül		
Fejtadász cég Önt kereste meg		
Interneten		
Állásbörzén		
Újságból		
Egyéb módon		

2. Mikor tudott elhelyezkedni a diploma megszerzése után?

Még előtte

Azonnal

A gyakorlati helyemre felvettek

1-3 hónappal a diplomaszerzés után

Fél évvel a diplomaszerzés után

Egy évvel a diplomaszerzés után

3. Jelenleg hányadik munkahelyén dolgozik?.....

4. Volt-e munkanélküli? igen nem **Hányszor?** **Ha igen, mennyi ideig?**

5. Jelenleg milyen munkahelyen dolgozik?

Nagyvállalatnál / multinacionális cégnél

Középvállalatnál

Kisvállalkozásnál

Magánvállalkozóként

Állami szektorban

Nonprofit szférában

6. Milyen beosztásban dolgozik?

Felsővezető

Középvezető

Beosztott

7. Helyileg hol helyezkedett el?

	Az első munkahelynél	A legutóbbinál
Szüleim lakóhelyén		
A megyében, ahol szüleim laknak		
A felsőoktatási intézményem helyszínén		
A fővárosban		
Külföldön		
Egyéb:.....		

8. A szakterület, amelyben első munkahelyén dolgozott és jelenleg dolgozik, mennyiben kötődik felsőfokú végzettségéhez?

A kötődés mértéke	Az első munkahelynél	A legutóbbinál
teljes mértékben		
nagyjából		
érintőlegesen		
csak annyiban, hogy felsőfokú végzettséget igényel		
egyáltalán nem		

- 9. Kérem jelölje be 6-os skálán, hogy a felsorolt tényezők milyen mértékig jellemzik az Ön jelenlegi munkáját:**
(1- egyáltalán nem jellemző, 6- teljes mértékben jellemző)

Szempont	1	2	3	4	5	6
piacképes végzettségem van						
társadalmilag hasznos munkát végzek						
segítek másokon						
önálló munkát végzek						
biztos állásom van						
érdekes a munkám						
magas a keresetem						
kedvezőek az előmeneteli lehetőségek						
jó a hangulat a munkahelyemen						
kedvező az időbeosztásom						
jól végzem a munkámat						
sikerélményt nyújt a munkám						
felelősséggel jár						
lehetőséget ad, hogy fejlesszem képességeimet						

- 10. Soroljon fel legalább 3 olyan tantárgyat, amit a felsőoktatásban tanult, és jelenlegi munkájában felhasznál.**

.....
.....
.....

2. MELLÉKLET: A VÁLASZADÓK MEGOSZTLÁSA A DIPLOMÁJUKAT KIADÓ INTÉZMÉNY SZERINT

Intézmény	Fő
Budapesti Gazdasági Főiskola	39
Eötvös Lóránd Tudományegyetem	31
Szent István Egyetem	31
Budapest Műszaki Egyetem	26
Budapesti Corvinus Egyetem	20
Semmelweis Egyetem	19
Szegedi Tudományegyetem	19
Óbudai Egyetem	16
Miskolci Egyetem	14
Pécsi Tudományegyetem	10
Debreceni Egyetem	9
Pannon Egyetem	6
Széchenyi István Egyetem	6
Gábor Dénes Főiskola	5
Kecskeméti Főiskola	5
Kodolányi János Főiskola	5
Nyugat-magyarországi Egyetem	5
Szolnoki Főiskola	5
Károly Róbert Főiskola	4
Károli Gáspár Református Egyetem	3
Zsigmond Király Főiskola	3
Pázmány Péter Katolikus Egyetem	3
Babes-Bolyai Tudományegyetem (Kolozsvár)	2
Modern Üzleti Tudományok Főiskolája	2
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem	2
Általános Vállalkozási Főiskola	1
Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola	1
Eszterházy Károly Főiskola	1
International Business School	1
Magyar Táncművészeti Főiskola	1
Medical University of Americas	1
Nyíregyházi Főiskola	1
Otto-von-Guericke University Magdeburg	1
Technische Universität München	1
Temesvári Műszaki Egyetem	1
Tessedik Sámuel Főiskola	1
Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar (TF)	1
Összesen	302

3. MELLÉKLET: AZ ELSŐ MUNKAHELYKERESÉS ÉS AZ ELHELYEZKEDÉS KERESZTTÁBLÁZATA

		Elhelyezkedés a diplomaszerzés után						Összesen (Válaszok száma)
		még előtte	azonnal	a gyakorlat i helyre vették fel	1-3 hónappal a diplomasz erzés után	fél évvel a diplomasz erzés után	Egy évvel a diplomasz erzés után	
Első munkahely -keresés	Munkaügyi szervezeten keresztül	6 9,4%	4 3,7%	5 10,4%	1 1,9%	3 12,5%	2 33,3%	21
	Több helyre is elküldte az önéletrajzát	22 34,4%	31 28,7%	18 37,5%	25 48,1%	16 66,7%	2 33,3%	114
	Ismerősökön, barátokon, családtagokon keresztül	29 45,3%	51 47,2%	20 41,7%	22 42,3%	10 41,7%	2 33,3%	134
	Magán munkaközvetítőn vagy fejeződéscégen keresztül	6 9,4%	5 4,6%	3 6,3%	5 9,6%	4 16,7%	0 ,0%	23
	Fejvadász cég kereste meg	3 4,7%	6 5,6%	0 ,0%	1 1,9%	1 4,2%	2 33,3%	13
	Interneten	13 20,3%	23 21,3%	8 16,7%	13 25,0%	10 41,7%	3 50,0%	70
	Állásbörzén	3 4,7%	16 14,8%	8 16,7%	7 13,5%	4 16,7%	0 ,0%	38
	Újságból	7 10,9%	12 11,1%	2 4,2%	15 28,8%	3 12,5%	0 ,0%	39
	Egyéb módon	10 15,6%	12 11,1%	6 12,5%	3 5,8%	6 25,0%	1 16,7%	38
Összesen		64	108	48	52	24	6	302

Forrás: Saját kutatás (2012)

Megjegyzés: több válaszlehetőség is jelölhető volt